

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Економічний факультет
Кафедра фінансів і кредиту**

Транспортне страхування в умовах посилення процесів цифровізації

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконав:
здобувач другого курсу, групи 272-2м
денної форми навчання
спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок
Годованець Василь Іванович_____
Керівник:
доцент Попова Любов Василівна_____

До захисту допущено:
протокол засідання кафедри № 6 від «02» грудня 2025 р.

В.о. зав. кафедри фінансів і кредиту
_____доц. Бак Н.А.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ.....	6
1.1. Економічний зміст транспортного страхування та його місце на страховому ринку	6
1.2. Характеристика основних видів транспортного страхування	11
1.3. Правові механізми розвитку транспортного страхування в Україні..	20
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	26
2.1. Аналіз основних показників розвитку транспортного страхування за 2020-2024 роки	26
2.2. Дослідження діяльності страхових компаній на ринку транспортного страхування.....	36
2.3. Оцінка діяльності ПАТ «УСГ» на ринку транспортного страхування.....	44
Висновки до розділу 2.....	52
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	54
3.1. Технології на ринку транспортного страхування та їх вплив на розвиток страхових послуг	54
3.2. Перспективні напрями розвитку транспортного страхування в сучасних умовах	63
Висновки до розділу 3	71
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

У контексті кризи (війни, економічної невизначеності) страхування стає одним з ключових інструментів захисту активів громадян і бізнесу. Надійні та доступні поліси - питання безпеки, соціальної стійкості та мінімізації ризиків. У зв'язку з військовими діями в Україні з'явилися нові види ризиків, зокрема - воєнні, які впливають на безпеку транспорту та вантажів. Це потребує адаптації страхових продуктів, тарифів і механізмів покриття для адекватного реагування на нові загрози.

Водночас, через зміну характеру використання транспорту (переміщення, евакуації, логістика, перевезення вантажів) страховий ринок має коригувати бізнес-моделі та пропозиції, щоб залишатися релевантним і забезпечувати надійний захист. Такі зміни створюють нові умови для страховиків і страхувальників - вони стимулюють переосмислення тарифної політики, андеррайтингу, підходів до ризиків та виплат, що робить дослідження необхідним для оцінки ефективності і сталості ринку.

Одночасно спостерігається широке поширення електронних полісів: цифровізація оформлення договорів, перехід на е-поліси, що робить процес більш зручним та сучасним. Такі трансформації - зміни до тарифів, масова цифровізація, нові продукти - потребують аналізу, щоб оцінити їхній вплив на доступність, якість і стабільність страхових послуг. Виходячи із важливості даного страхування, а також зростаючої частки в сукупності всіх видів страхування питання дослідження особливостей, проблем та перспектив розвитку транспортного страхування є надзвичайно актуальним.

Теоретичні і практичні аспекти розвитку страхового ринку та становлення транспортного страхування є об'єктом дослідження таких вітчизняних і зарубіжних вчених Богаченка В.Г., Бондаря Ю. В., Адамчука Н.Г., Гінзбурга А.І., Гомєлля В.Б., Зальотова О.М., Кулаєва Ю.Ф., Ж. Лемера, Томіліна В.Н., Міллермана А.С., Турбіної К.Е., Самохвалова О.В., Соболева А. М., Шахова В.Г. та інших. Вивченню аспектів автомобільного, морського,

авіаційного й страхування вантажів та багажу приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема Базилевич В. Д., Брежнєва-Єрмоленко О. В., Вовчак О. Д., Віленчук О. М., Временко Л. В., Говорушко Т. А., Дема Д. І., Дем'янюк І. В., Короп Є. О., Стецюк В. М.

Незважаючи на різноманіття та значущість теоретичних та практичних досліджень сукупності страхових відносин, необхідне поглиблене вивчення фундаментальних та прикладних проблем розвитку автотранспортного страхування.

Об'єктом дослідження є ринок транспортного страхування в Україні.

Предметом вивчення є теоретично-методологічні аспекти функціонування ринку транспортного страхування на сучасному етапі розвитку економіки та умовах цифровізації.

Мета дослідження – дослідити теоретичні та практичні основи функціонування ринку транспортного страхування в Україні, дослідити його сучасний стан, виявити проблеми та перспективи розвитку.

Для досягнення поставленої мети вирішуються такі завдання:

- вивчити поняття транспортного страхування, його функції та основні характеристики;
- дослідити основні види транспортного страхування та його правові аспекти функціонування;
- оцінити сучасний стан розвитку ринку транспортного страхування в Україні;
- дослідити діяльність компаній – лідерів на ринку транспортного страхування в цілому та діяльність ПАТ СК УСГ за 2020-2024 роки;
- виявити та вивчити основні проблеми та дослідити перспективні напрямки розвитку в Україні.

Теоретичною основою дослідження послужили роботи вітчизняних та зарубіжних авторів з теорії страхової справи, праці вчених, законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють страховий сектор, зокрема розпорядження НБУ, МТСБУ, статистичні дані.

Методологічну основу роботи складають методи наукової абстракції, порівняння, аналізу, синтезу, статистичного та графічного аналізу. За допомогою діалектичного, системного підходу розкрито сутність відносин, що виникають на автостраховому ринку, виявлено позитивні та негативні тенденції його функціонування.

Практичне значення результатів дослідження, полягають у тому, що рекомендації автора, дослідження та аналіз ринку транспортного страхування можуть бути використані страховими компаніями у своїй діяльності з метою розробки подальших кроків вдосконалення та розвитку.

Структура дослідження складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний зміст магістерського дослідження викладено на 81 сторінці.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ

1.1. Економічний зміст транспортного страхування та його місце на страховому ринку

Процеси глобалізації сприяють розширенню та урізноманітненню взаємозв'язків між людьми, підприємствами та державами. У таких умовах розвинена транспортна мережа стає ключовим і ефективним засобом міжнародної взаємодії. Налагоджені транспортні сполучення забезпечують активний розвиток імпорту й експорту, туризму та трудової міграції. Хоча транспортні засоби значно полегшують вирішення багатьох сучасних завдань, їх використання водночас створює нові ризики для фізичних і юридичних осіб. Саме тому захист майнових інтересів, пов'язаних із володінням, користуванням і розпорядженням транспортними засобами, набуває особливої важливості. Страхування є важливим чинником економічного зростання адже, виходячи з визначення - це система цивільно-правових відносин щодо захисту інтересів юридичних та фізичних осіб. Система формування і використання страхових фондів, яка склалася сьогодні має прямий вплив на ефективну господарську діяльність та соціальний захист населення. На даний час ринок страхових послуг демонструє позитивну динаміку щодо зростання активів та пасивів страхових компаній. Страховий ринок за рівнем капіталізації займає чільне місце серед інших фінансових небанківських ринків. У сучасних умовах розвитку суспільства страхування є індикатором економічного та соціального його благополуччя. Ринок страхових послуг є необхідним елементом ринкової інфраструктури.

І за своїми функціями ринок страхових послуг тісно пов'язаний із ринками виробництва, споживчих товарів, праці та робочої сили, ринком капіталу та цінних паперів.

Однієї з найбільших складових у сфері страхових послуг є майнове страхування, суть якого лежить у забезпеченні відшкодування збитків, внаслідок надзвичайних подій. Окремим і вагомим видом майнового страхування є транспортне страхування. Але транспортне страхування поєднує в собі не лише галузь майнового страхування, а й відповідальності, коли йде мова про страхування відповідності власників транспортних засобів [8,с.112].

Таким чином, слід відзначити окремий напрям транспортного страхування як сектору ринку, що об'єднує різні галузі страхування:

- коли мова йде про майнове страхування (страхування самого транспорту та вантажів);
- коли мова йде про страхування відповідальності (страхування цивільно-правової відповідальності власників ТЗ);
- коли мова йде про особисте страхування (страхування водіїв, пасажирів).

Транспорт є невід'ємною частиною сучасного життя та суттєво полегшує розв'язання багатьох завдань. Водночас його використання пов'язане з низкою ризиків, що зумовлює природну потребу в їх мінімізації або повному запобіганні. Одним із різновидів майнового страхування виступає транспортне страхування, яке охоплює захист наземних, авіаційних та морських транспортних засобів від різних небезпек, пов'язаних з їх експлуатацією. Структуру транспортного страхування подано на рис.1.1.

В цілому слід зазначити, що транспортне страхування поєднує в собі ризики пов'язані з використанням різних транспортних засобів, ризики відповідальності пов'язані з використанням транспортних засобів та ризики пов'язані із заданням шкоди пасажиром на транспортному засобі.

Транспортне страхування - це сукупність видів страхування від ризиків, що виникають під час використання транспортних засобів та перевезення вантажів. Його суть полягає у фінансовому захисті від небезпек, а основними видами є обов'язкове страхування цивільної відповідальності (автоцивілка, ОСЦПВ), яке покриває збитки третім особам, та добровільне страхування

КАСКО, що захищає власний транспортний засіб від пошкоджень чи викрадення.

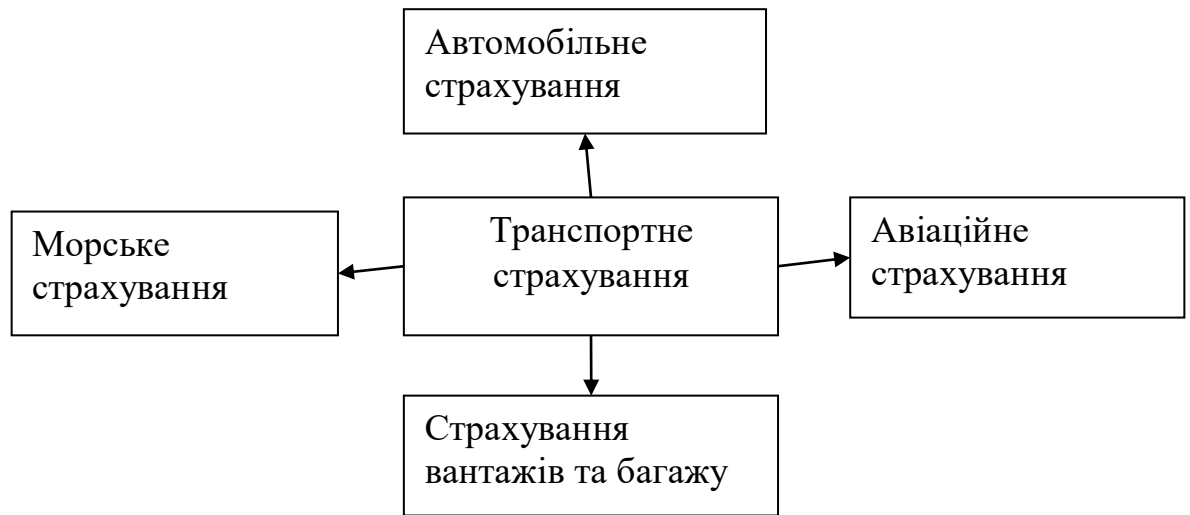

Рис.1.1. Структура транспортного страхування

Таким чином, суть транспортного страхування проявляється у забезпеченні:

1. Фінансового захисту. Основна мета – відшкодування збитків, завданих транспортним засобам, вантажам, пасажиром та третім особам внаслідок ДТП, крадіжки, пошкодження або інших небезпек.
2. Захисту від ризиків. Покриває широкий спектр ризиків, пов'язаних з експлуатацією транспорту, включаючи аварії, стихійні лиха, крадіжки тощо.
3. Різноманітності. Включає страхування як самого транспортного засобу (каско), так і вантажів (карго), відповідальності перевізника, а також життя та здоров'я водія й пасажирів.

У працях багатьох вітчизняних науковців відображено основні теоретичні засади такого виду страхування. Розглянемо деякі з них (табл.1.1).

Вважається, що Яворська Т.В. дає найбільш просте тлумачення, поділяючи страхування автотранспорту на декілька видів: страхування корпусів автомобілів («КАСКО»), страхування відповідальності власника транспортного засобу («Зелена картка») та охорона майнових інтересів щодо вантажу

(страхування карго) [45,с.205]

Внукова Н.М., Успенко В.І., Временко Л.В. зазначають, що транспортне страхування об'єднує всі ризики на шляхах сполучення [12]. Говорушко Т.А. акцентує увагу на тому, що страховим захистом покриваються лише транспортні засоби, термін використання яких становить не більше десяти років [14,с.189].

Таблиця 1.1

Визначення поняття «транспортне страхування»

Автор	Визначення
Внукова Н.М., Успенко В.І., Временко Л.В.	«транспортне страхування - це сукупність видів страхування від небезпек, що виникають на різних шляхах сполучення» [12]
Осадець С.С.	«Узагальнене поняття при страхуванні від усіх можливих транспортних ризиків» [34].
Говорушко Т.А.	«Сукупність певних видів страхування, які охоплюють ризики, що пов'язані з використанням транспортних засобів (страхування КАСКО, страхування власників транспортного засобу, їхньої цивільно-правової відповідальності, водіїв, пасажирів та вантажу)»[14].
Базилевич В.Д.	«Послуги, що забезпечують захист від усіх ризиків, які можуть призвести до пошкодження або знищення транспорту страхувальника, а також до фінансової відповідальності страхувальника за шкоду, завдану майну, життю та здоров'ю інших учасників руху, та завдання шкоди життю та здоров'ю водія і пасажирів застрахованого транспорту»[7].
Яворська Т.В.	«Страхування засобів, що призначені для перевезення людей та вантажу, від можливих загроз та небезпек»[45].
Жукова Ю.М. та Демченко І.О.	«транспортне страхування» включає страхування різних видів транспорту, перевезень вантажів та багажу, авіаційні, морські, автомобільні перевезення тощо [19].
Компанія «Prestige» (професійна страховима термінологія	Транспортне страхування (transport insurance) - узагальнене поняття при страхуванні всіх видів транспортних ризиків. Транспортним страхуванням можуть охоплюватися як самі транспортні засоби, так і страхування вантажів, а також відповідальності перевізника перед третіми особами, зокрема [24].

Базилевич В.Д. акцентує увагу на ризиках, які покриваються за

допомогою автострахування: завдання шкоди майну, життю чи здоров'ю водія, пасажирів чи третіх осіб, знищення чи пошкодження транспорту, здоров'ю або життю водія, пасажирів та третіх осіб. Виходячи з вище зазначених трактувань науковцями, слід узагальнити, що транспортне страхування відображає відносини з формування фондів грошових ресурсів для захисту майнових інтересів страхувальників у разі настання страхових випадків, передбачених договором. Як бачимо, сьогодні автори в системі транспортного страхування виділяють як страхування самих транспортних засобів так і відповідальності власників, тобто йде мова про об'єднання ризиків як майнового страхування так і страхування відповідальності.

Одним з найпоширеніших напрямів, види, які найбільш розвинуті в Україні - автотранспортне страхування. На жаль, через війну ринок авіаційного та морського страхування не розвивається, хоча його потенціал досить значний, враховуючи географічне розташування країни.

Автострахування у країнах з розвинутою економікою – це процес відшкодування економічної шкоди особам, які постраждали в результаті використання своїх автомобілів. Автострахування відшкодовує збитки учасникам автотранспортного руху, третім особам, які випадково стають жертвами дорожньо-транспортної пригоди (далі ДТП).

Збільшення кількості аварій на дорогах часто прямо пропорційно збільшенню автомобілів на дорогах. Крім цього, можна виділити й інші фактори: поганий стан більшості доріг, неадекватні водії, водії у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, недосвідчені водії, непередбачені погодні умови, інші суб'єкти дорожнього руху, автомобільні крадіжки, вандалізм, мародерство тощо. В інтересах самого власника своєчасно оформити страхування свого транспортного засобу. Автострахування допоможе уникнути значних фінансових втрат.

Автострахування на сьогоднішній день знаходиться у фазі інтенсивного розвитку і чільне місце в системі транспортного страхування.

Виділяють такі ознаки автотранспортного страхування:

- динамічність: процесуальна основа страхової діяльності, адже з часу формування грошового фонду до його використання проходить певний час;
- системність: саме автостраховання тісно пов'язане з різними секторами економіки, наприклад через обов'язкове страхування з державою, яка є також учасником страхового ринку; автостраховання діє не лише на території однієї країни, а й поза межами, так як Україна є членом Міжнародної системи «Зелена картка»;
- суб'єктивно-об'єктивність: полягає у наявності основних суб'єктів страхового ринку та існування незалежних закономірностей в економічних процесах;
- континуально-дискретність: проводиться для всіх учасників страхування, має конкретні територіальні та часові ознаки.

Розглянувши підходи до трактування поняття «транспортне страхування», основні ознаки, зупинимесь на характеристиці основних видів транспортного страхування.

1.2. Характеристика основних видів транспортного страхування

Згідно Закону України Про страхування, виділяють такі класи страхування, які відносяться до транспортного страхування:

- «клас 3 - страхування наземних транспортних засобів (крім залізничного рухомого складу);
- клас 4 - страхування залізничного рухомого складу;
- клас 5 - страхування повітряних суден;
- клас 6 - страхування водних суден (морських суден, суден внутрішнього плавання та інших самохідних чи несамохідних плавучих споруд);
- клас 7 - страхування майна, що перевозиться (включаючи вантаж, багаж

(вантажобагаж);

- Клас 10 - “Страхування відповідальності, яка виникає внаслідок використання наземного транспортного засобу (у тому числі відповідальності перевізника)”

- Клас 11 - “Страхування відповідальності, яка виникає внаслідок використання повітряного судна (у тому числі відповідальності перевізника)”

- Клас страхування 12 - “Страхування відповідальності, яка виникає внаслідок використання водного судна (у тому числі відповідальності перевізника)”»[1].

По кожному з класів розглянемо, які об’єкти включені в той чи інший клас.

Клас страхування 3 передбачає страхування таких об’єктів: наземних транспортних засобів та інших наземних транспортних засобів, уключаючи самохідні шасі, великотоннажні та інші технологічні транспортні засоби, скутери, легкі персональні електричні транспортні засоби, низькошвидкісні легкі електричні транспортні засоби, а також додаткового обладнання.

За класом страхування 4 здійснюється страхування таких об’єктів: залізничного рухомого складу, уключаючи додаткове обладнання до залізничного рухомого складу, якщо страхування такого обладнання передбачено договором страхування.

За класом страхування 5 здійснюється страхування таких об’єктів: цивільних повітряних суден, уключаючи додаткове обладнання до них та інших повітряних суден, літальних апаратів, уключаючи додаткове обладнання до них.

За класом страхування 6 може здійснюватися страхування таких об’єктів: морських суден, уключаючи додаткове обладнання до них, якщо страхування такого обладнання передбачено договором страхування; суден внутрішнього плавання, уключаючи додаткове обладнання до них, якщо страхування такого обладнання передбачено договором страхування; інших суден, ніж морські судна та судна внутрішнього плавання, уключаючи додаткове обладнання до

них, якщо страхування такого обладнання передбачено договором страхування; інших самохідних чи несамохідних плавучих споруд, уключаючи додаткове обладнання до них.

За класом страхування 7 здійснюється страхування майна, що перевозиться [включаючи вантаж, багаж (вантажобагаж)], та/або контейнерів, призначених для перевезення такого майна, а також витрат на перевезення, зберігання, фрахт, митні платежі, незалежно від способу транспортування.

За класами 10,11,12 об'єктом страхування виступає відповідальність відповідно до виду транспортного засобу, внаслідок його використання та страхування відповідальності під час перевезень тим чи іншим видом транспорту.

Окрім того, розглядаючи клас 1 “Страхування від нещасного випадку (у тому числі на випадок виробничої травми та професійного захворювання)” до страхового ризику також відносять нещасний випадок на транспорті [5].

До основних різновидів транспортного страхування відносять:

1. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності (ОСЦПВ) або «автоцивілка» - це обов'язковий вид страхування, що забезпечує відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю чи майну третіх осіб унаслідок ДТП, скоєної застрахованим водієм.

2. КАСКО (страхування самого транспортного засобу від збитків та викрадення) - добровільний вид страхового захисту, який покриває пошкодження авто (внаслідок ДТП, стихійних явищ, протиправних дій третіх осіб тощо) та його викрадення.

3. Страхування водія та пасажирів від нещасних випадків - забезпечує компенсацію витрат на лікування та передбачає страхові виплати у разі отримання травм чи загибелі водія або пасажирів під час дорожньо-транспортної пригоди.

4. Добровільне страхування цивільної відповідальності - додаткове покриття, що дозволяє збільшити розмір ліміту виплат понад установлені мінімальні межі ОСЦПВ.

5. «Зелена картка» - міжнародний страховий поліс, який підтверджує наявність страхування відповідальності власника транспортного засобу під час поїздок за кордон.

6. Карго-страхування - страхування вантажів, що перевозяться транспортними засобами, з метою їх захисту від можливих ризиків під час перевезення

КАСКО та ОСЦПВ найпопулярніші види автострахування. Кожен із видів страхування, активно використовуються багатьма автомобілістами і в той же час, кожен з них має свої переваги та недоліки.

В даний час переваги ОСЦПВ оцінили більшість власників автомобілів, враховуючи, що поліс дає гарантію, що у разі будь-якої шкоди життю, здоров'ю чи майну шкода буде відшкодована. Для оформлення автополісу ОСЦПВ необхідно надати паспорт власника, посвідчення водія, ПТС.

Навіть якщо станеться нещасний випадок, і людина є його винуватцем, поліс ОСЦПВ дозволяє швидко виплатити компенсацію потерпілій стороні.

Є можливість оформлення поліса ОСЦПВ через Інтернет, що, очевидно, є його перевагою, заощаджуючи час. Кількість договорів, формалізованих таким чином, у багато разів перевищує кількість полісів, оформлених в офлайн.

Страховий платіж відповідно до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» встановлюється страховиком індивідуально. Корируючі коефіцієнти залежать від типу ТЗ, території переважного використання (береться до уваги місце реєстрації власника ТЗ), сфера використання ТЗ, водійський стаж, кількість осіб зазначених у договорі, наявність чи відсутність спроб шахрайства. Сьогодні не всі коефіцієнти використовуються. На розмір страхового платежу ще впливає термін дії договору, коефіцієнт бонус-малус, та наявність у страхувальника права на пільгу.

ОСЦПВ виступає важливим документом для відповідального власника транспортного засобу. І безперечно, краще мати поліс ОСЦПВ, який за потреби захистить від різноманітних неприємностей всіх учасників дорожнього руху у

разі ДТП.

Можна виділити переваги ОСЦПВ: страхові поліси надають компенсацію за шкоду, заподіяну учасникам дорожньо-транспортної пригоди, що сталася з вашої вини; необмежену кількість страхових випадків.

Крім ОСЦПВ, більшість страхових компаній пропонують добровільне страхування автоцивільної відповідальності (ДСЦПВ). Виплати за такими договорами здійснюються лише у разі відмови страхових виплат з обов'язкового страхування компенсації за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю або майну інших осіб, а також на випадок настання відповідальності, що не має відношення до страхового ризику відповідно до договору обов'язкового страхування [3].

Останніми роками серед власників транспортних засобів набирає популярності КАСКО страхування. Поліс КАСКО гарантує компенсацію у разі настання страхового випадку. У цьому випадку виплата за страховим договором може відбуватися як в грошах, так і у проведенні своєчасного ремонту.

Перевагою КАСКО є отримання компенсації у разі пошкодження автомобіля внаслідок аварії, шкоди, заподіяної внаслідок стихійного лиха, у разі викрадення або крадіжки транспортного засобу.

Страхування транспортних засобів - один із видів автотранспортного страхування, об'єктами якого виступають механізовані та інші засоби транспорту: всі види легкових та вантажних автомобілів та автобусів, мотоцикли, моторолери та інші категорії мототранспорту. На підставі укладеного договору страхова компанія бере на себе обов'язок відшкодувати клієнту (страхувальнику) збитки у межах страхової суми, яку власник автомобіля може понести в результаті дорожньо-транспортної події, розкрадання, техногенної катастрофи, стихійних лих, нещасного випадку тощо.

Кожна страхова компанія пропонує різні умови та програми для автомобілів вітчизняного та зарубіжного виробництва.

Страхові компанії, поряд з виплатами зі страхового випадку, так само

передбачають ремонт автомобіля у сервісах, з якими у них укладено договір.

Страхова премія, як правило, залежить від того, якого класу автомобіль, марки та моделі, року випуску, наявності та виду сигналізації, франшизи, стажу водія, територія використання тощо.

Найбільш важливою умовою взяття автотранспорту на страхування є те, що термін експлуатації транспортного засобу (ТЗ) не повинен бути більшим 10 років.

Основні ризики, за якими приймається ТЗ на страхування є:

- дорожньо-транспортна пригода (ДТП);
- вплив надзвичайних природних явищ: повінь, ураган, блискавка...
- крадіжка, самозаймання;
- протиправні дії третіх осіб.

Слід виділити додаткові умови: не беруть на страхування ТЗ на випадок викрадення, якщо він немає протиугінних пристроїв, скло, яке має дефекти теж не підпадає під захист, а також фізичний знос шин, який не призвів до ДТП або викрадення шин без викрадення авто.

Виходячи із заяви страхувальника та даних щодо вартості ТЗ встановлюють страхову суму.

На всій території України встановлено єдину вартість страхування в рамках міжнародної системи страхування «Зелена карта».

«Міжнародний варіант ОСЦПВ – «Зелена карта» (Green Card):

- оформляється обов'язково при виїзді за кордон;
- страхує ризик цивільної відповідальності водія за зобов'язаннями, що можуть виникнути внаслідок заподіяння шкоди під час керування машиною на території іноземної держави;
- страховик має бути членом Моторно (транспортного) страхового бюро України (М(Т)СБУ);
- ліміт страхового покриття досить високий »[3].

Тарифи з 1 січня 2025 року кожна страхова компанія встановлює індивідуально.

Вартість полісу «Зелена карта» залежить від трьох параметрів:

- термін дії поліса (від 15 днів до 12 місяців);
- тип транспортного засобу;
- території страхового покриття (використання ТЗ) (два варіанти: «Молдова та Азербайджан» або «Всі країни»).

Морське страхування вважається одним із найризикованіших напрямів господарської діяльності. Існує навіть припущення, що саме з цього виду страхового захисту розпочався розвиток страхування як окремої економічної сфери. Необхідність страхування морських суден і вантажів виникла через значну небезпеку, властиву мореплавству та морській торгівлі: суворі погодні умови, піратські напади, хвороби та епідемії. Висока вартість суден і вантажів зумовила потребу у створенні ефективних механізмів їхнього майнового захисту, оскільки їх пошкодження або втрата могли завдати власникам значних фінансових збитків [19,с.101].

Об'єктом морського страхування є майнові інтереси, пов'язані з торговим мореплавством, зокрема: судно (каско), вантаж (карго), фрахт та очікуваний прибуток від перевезення вантажу. Страхувальниками можуть виступати як юридичні, так і фізичні особи, чия професійна діяльність пов'язана з морськими перевезеннями.

Важливою частиною транспортного страхування є авіаційне страхування, яке охоплює різні його напрями - майнове, особисте та страхування відповідальності - і безпосередньо пов'язане з експлуатацією повітряного транспорту. Воно забезпечує захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб у разі настання подій, визначених умовами страхового договору або законодавством.

В терії страхування до основних видів морського страхування відносять:

1. Hull (и Machinery) Insurance - страхування корпусу судна, його механізмів, обладнання, паливних систем тощо; покриває ушкодження або загибель судна через аварії, зіткнення, стихійні лиха, пожежі тощо.
2. Cargo (вантажне) страхування - страхування вантажу, що перевозиться

морем; покриває втрату або пошкодження товарів під час транспортування, завантаження / розвантаження, зберігання тощо.

3. Freight (фрахт) страхування - страхування доходів від фрахту, тобто покриття ризиків, пов'язаних з втратою доходу або неплатежем фрахту, якщо вантаж загублений або пошкоджений.

4. Liability (відповідальність) страхування - страхування відповідальності судновласника чи оператора перед третіми особами: за шкоду іншим суднам, майну, порту, за шкоду навколишньому середовищу, за травми або смерть членів екіпажу, пасажирів тощо.

5. Protection and Indemnity (P&I) страхування - більш розширена форма відповідального страхування, яка покриває широкий спектр ризиків: забруднення, аварії, правові витрати, шкідливі для третіх осіб наслідки, які не охоплюються стандартним полісом корпус + вантаж [46].

«Страхування ризиків цивільної авіації здійснюється за класами страхування 1, 5, 11, 13, що відповідно включають такі напрями:

- страхування членів екіпажу повітряного судна та іншого авіаційного персоналу;
- страхування осіб, які мають право перебувати на борту повітряного судна на законних підставах без придбання квитків;
- страхування працівників замовника авіаційних робіт, працівників інших організацій, задіяних у виконанні авіаційних робіт, та осіб, які забезпечують технологічний процес під час виконання авіаційних робіт;
- страхування повітряних суден;
- страхування відповідальності авіаційного перевізника за шкоду, заподіяну пасажиром, багажу, вантажу і пошті;
- страхування відповідальності експлуатанта цивільного повітряного судна комерційної авіації за шкоду, заподіяну третім особам;
- страхування відповідальності експлуатанта або власника повітряних суден авіації загального призначення, у тому числі легких, надлегких, аеростатичних та аматорських, за шкоду, заподіяну третім особам;

- страхування відповідальності розробників, виробників цивільної авіаційної техніки, організацій з технічного обслуговування, що мають право проводити випробувальні польоти, за шкоду, заподіяну третім особам;
- страхування відповідальності закладу освіти під час виконання навчально-тренувальних польотів за шкоду, заподіяну третім особам;
- страхування відповідальності експлуатанта аеропорту (аеродрому, вертодрому, постійного злітно-посадкового майданчика) за шкоду, заподіяну третім особам;
- страхування відповідальності організації, що надає послуги з аеронавігаційного обслуговування, за шкоду, заподіяну третім особам» [5].

Потреба у розвитку добровільного авіаційного страхування обумовлена зростаючим попитом на покриття ризиків, пов'язаних із авіаційною діяльністю. Добровільне страхування здебільшого охоплює майнові ризики та відповідальність підприємств і організацій, які задіяні у цивільній авіації. При укладанні такого добровільного договору страховик може взяти на себе зобов'язання покрити повну загибель або пошкодження повітряного судна.

Умови страхування авіаційних ризиків мають низку особливостей: авіаційні ризики принципово відрізняються від стандартних майнових - їх природа, масштаби й наслідки можуть бути значно масштабнішими; через потенційні великі страхові виплати важливу роль відіграє перестрахування; авіаційне страхування тісно пов'язане з міжнародним ринком, тож регулювання здійснюється як на національному, так і на міжнародному рівні; для ефективної роботи потрібна розвинута спеціалізована інфраструктура; страхування авіаційних ризиків передбачає залучення висококваліфікованих фахівців, що мають глибокі знання як у страхуванні, так і в авіаційній галузі.

Таким чином, авіаційне страхування є доволі складним за своєю природою; його ефективне функціонування потребує від страховика серйозних зусиль, відповідного майнового, організаційного та професійного забезпечення.

1.3. Правові механізми розвитку транспортного страхування в Україні

В Україні, за сучасних умов розвитку суспільних відносин, зростає роль страхування у житті суспільства та, відповідно, значення вітчизняного страхового ринку. Для його ефективного функціонування необхідна дієва система державного регулювання страхового бізнесу та вдосконалення нормативно-правової бази у галузі страхування.

Проблема правового регулювання страхової діяльності є особливо актуальною через низку причин. По-перше - із кожним роком страхування набуває все більшого значення: громадяни прагнуть захистити себе від можливих нещасних випадків, які можуть статися в будь-який момент. По-друге - чинна правова база у сфері страхування ще не повною мірою гарантує захист прав споживачів страхових послуг, і багато потенційних клієнтів не довіряють страховим компаніям та вважають, що їхні послуги недостатньо надійні.

Належне функціонування страхового ринку в Україні залежить, насамперед, від наявності відповідної нормативно-правової основи. Страхова діяльність регулюється багатьма законодавчими актами. Зокрема Цивільний кодекс України, а також спеціальними законами, постановами та розпорядженнями. Найважливішим є Закон України «Про страхування», Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» та ін.

Для наземного транспорту діє спеціальний акт - Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (ОСЦПВ / автоцивілка), який регулює саме обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності водіїв/власників авто [3].

Головним нормативним актом, що регулює морське страхування в Україні, є Кодекс торговельного мореплавства України. Він встановлює, що предметом морського страхування може бути будь-який інтерес, пов'язаний з мореплавством - зокрема судно, вантаж, фрахт, очікуваний прибуток від

вантажу тощо. Зазвичай використовуються міжнародні страхові практики і договори, особливо коли мова йде про міжнародне морське судноплавство - тобто страхові умови можуть враховувати міжнародні стандарти, правила та практики морського страхування.

Основою для регулювання страхування авіаційних ризиків є Закон України «Про страхування». Він створив загальні правові засади для страхування та перестрахування, ліцензування страховиків, прозорості страхових послуг, зобов'язання інформувати споживачів тощо [1]. Також авіаційна діяльність, у тому числі страховий супровід, регулюється нормами Повітряний кодекс України, який передбачає обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації. За правилами, обов'язковим є принаймні страхування відповідальності перевізника перед третіми особами, пасажирями, власниками багажу/вантажу/пошти - як мінімальний страховий захист. Інші види страхування - наприклад, страхування повітряного судна, екіпажу, майна тощо - можуть бути запроваджені як добровільні, за договором між страховиком і страховальником. Раніше (до 2000-х) в Україні існувало положення про утворення спеціальних організацій - Морське страхове бюро та Авіаційне страхове бюро - що мало регламентувати страхування морських та авіаційних ризиків, на сьогодні воно втратило чинність.

Авіаційне страхування може проводитись в обов'язковій та добровільній формах. Перелік обов'язкових видів авіаційного страхування визначається міжнародними конвенціями з цивільної авіації, а також національними нормативно-правовими актами. Сьогодні страхування ризиків цивільної авіації відбувається відповідно до наказу Державної авіаційної служби від 5.12.2023 №768 Авіаційні правила України «Порядок та умови здійснення страхування ризиків цивільної авіації» [6]. Органом, який відповідає за реалізацію державної політики та здійснення контролю у сфері цивільної авіації, є Державна авіаційна служба України (ДАСУ) [18]. Саме вона видає ліцензії на проведення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації. Перелік страхових компаній, що мають відповідні ліцензії, оприлюднено на офіційному вебсайті

ДАСУ [18].

Новий закон «Про страхування» (2021) став рамковим документом, який унормував загальні правила для всіх видів страхування - включно з морським і авіаційним. Це дозволило уніфікувати класи страхування, впровадити чіткі вимоги до ліцензування, звітності, прозорості та захисту прав страховиків і страхувальників.

Для авіаційної галузі правове регулювання включає як внутрішні норми (Повітряний кодекс, законодавство про страхування), так і міжнародні стандарти - адже авіація та авіаперевезення часто мають міжнародний характер, тому умови страхування мають відповідати міжнародним конвенціям і практикам.

Для морського страхування ключовим є наявність чітко прописаного об'єкта страхування (судно, вантаж, фрахт, прибуток тощо) у Кодексі торговельного мореплавства - це дає правову основу для укладання договорів, оцінки ризиків, визначення обов'язків і прав страхувальника та страховика. Водночас, на практиці існує низка викликів: часто страхові продукти у сфері авіації чи мореплавства - складні, з великою кількістю ризиків, що потребують чіткої правової регламентації, міжнародних стандартів і високої професійності страховиків.

Кодекс торговельного мореплавства має спеціальний розділ, присвячений морському страхуванню: визначає, що таке «договір морського страхування», які можуть бути об'єкти страхування (судно, вантаж, фрахт, можливий прибуток, інші інтереси), обумовлює права/обов'язки сторін. Визначає юридично, що за договором морського страхування страховик за домовлену премію зобов'язується відшкодувати збитки, якщо настане передбачений випадок (небезпека, аварія, інші ризики). Наприкінці 2023–2024 рр. внесено зміни, які чіткіше закріплюють обов'язок укладати договори страхування відповідальності за шкоду пасажиром/третім особам під час морського перевезення.

Основні умови укладання договорів щодо транспортного страхування регулюються Законом України «Про страхування» [1]. Зокрема договори майнового страхування включають: назву договору, особисті реквізити, адреси сторін (страховика і страхувальника), предмет та об'єкт договору, страхова сума, розмір чи порядок розрахунку страхових платежів, перелік страхових ризиків, тарифні ставки, термін дії договору, порядок та умови здійснення страхового відшкодування та випадки відмови у виплаті, порядок внесення змін чи розірвання договору.

Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» визначає об'єкт та суб'єктів страхування, перелік ризиків, страхові суми, види договорів, порядок розрахунку страхових платежів, наявність пільг та інші умови що стосується страхування цивільно-правової відповідальності власників транспорту [3].

«Відповідно укладаються такі види договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності: внутрішній договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (далі - внутрішній договір страхування); договір міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (далі - договір міжнародного страхування). Внутрішні договори страхування діють виключно на території України. Договори міжнародного страхування діють на території країн, зазначених у таких договорах. Договори міжнародного страхування, які діють на території країн - членів міжнародної системи автомобільного страхування "Зелена картка", посвідчуються відповідним уніфікованим сертифікатом "Зелена картка", що визнається і діє в цих країнах»[3].

Вагоме місце в системі регулювання відносин на ринку авто страхування належить Моторно (транспортному) страховому бюро України.

МТСБУ виконує такі ключові функції:

- 1) здійснює виплати за рахунок централізованих резервних фондів, коли необхідно компенсувати шкоду, завдану внаслідок ДТП;
- 2) управляє цими резервними фондами — для гарантування виконання

страхових зобов'язань;

3) забезпечує участь України в міжнародній системі автострахування Green Card та виконує міжнародні зобов'язання перед іншими країнами — членами системи;

4) координує діяльність страховиків-членів МТСБУ, щоб захист потерпілих у ДТП був гарантований як в Україні, так і за кордоном;

5) у випадку, якщо страховик-член фінустанови стає неплатоспроможним або ліквідованим, МТСБУ бере на себе зобов'язання з виплат відшкодувань.

Таким чином, створення належних нормативно-правових актів, щодо регулювання страхових компаній та фінансового ринку в цілому, своєчасний моніторинг за дотриманням законодавчих актів забезпечує ефективний вплив держави на розвиток майнового страхування.

Наявність чіткої правової бази дає змогу страховикам і страхувальникам укладати договори з певністю: що їхні права і обов'язки, страховий захист і ризики будуть чітко визначені, що підвищує довіру до страхових продуктів.

Закони та кодекси створюють умови для стандартизації страхових послуг, уніфікації підходів, застосування міжнародних стандартів - що важливо для авіації і мореплавства, де перевезення часто міжнародні.

Юридичні норми забезпечують правову основу для оцінки страхових подій, відповідальності, відшкодувань - це мінімізує ризики шахрайства, зловживань, невиплат або невизначеності.

Підвищення прозорості, ліцензування, обов'язкових умов страхування - все це створює передумови для розвитку ринку страхування морських та авіаційних ризиків, залучення більше учасників, інвесторів, клієнтів.

Висновки до розділу 1

Транспортне страхування - це широка категорія майнового страхування, яка охоплює автострахування, морське, авіаційне, а також страхування вантажів і багажу. Воно виступає важливим засобом захисту від ризиків,

пов'язаних з експлуатацією наземного, водного чи повітряного.

Ми розглянули суть та значення транспортного страхування, різні підходи до трактування поняття «транспортне страхування» та його ознаки. Охарактеризували основні види транспортного страхування, механізм його проведення, переваги та недоліки. Розглянули правові аспекти транспортного страхування в Україні.

Транспортне страхування має специфічні риси у порівнянні з іншими видами - воно охоплює одночасно кілька напрямів: майнове, особисте та відповідальності. Здебільшого такий тип страхування передбачає захист як самого об'єкта майна, так і відповідальності перевізника, пасажирів чи третіх осіб. При цьому ринок транспортногo страхування в Україні представлений великою кількістю ліцензованих компаній, яких на сьогодні є доволі багато, а страхові програми, які вони пропонують, часто мають типові, стандартні умови.

Розглянувши теоретичні аспекти розвитку транспортного страхування, перейдемо до аналізу розвитку ринку транспортного страхування та діяльності страхових компаній на ньому.

**РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ**

2.1. Аналіз основних показників розвитку транспортного страхування за 2020-2024 роки

Сьогодні страховий ринок України працює в умовах серйозних викликів пов’язаних з війною, економічною невизначеністю. Окрім загальних макроекономічних факторів, на розвиток ринку значно впливає геополітична ситуація. Усе це разом створює додаткові перешкоди для розвитку страхових послуг. Попри це, попит на страхування залишається доволі високим. Слід зазначити, що питома вага страхових премій за ключовими видами страхування – КАСКО, ОСЦПВ та Зелена картка складає за 2024 рік 56%. Враховуючи війну, авіаційне та морське страхування зараз на паузі, драйвером розвитку транспортного страхування є автотранспортне страхування. Популярність авто страхування ще зумовлено зростаючою кількістю дорожньо-транспортних пригод з потерпілими (табл.2.1), а також зростаючою кількістю транспортних засобів. За даними на 2024 рік загальний автопарк з комерційними авто становить близько 12 млн.

Таблиця 2.1

Динаміка кількості ДТП з потерпілими за 2020-2024 роки

Назва показника	2020 рік	2021рік	2022рік	2023рік	2024рік	Відхилення +/- звітного періоду до 2020 року
ДТП з потерпілими, осіб з них:	26140	24521	25936	32555	35225	9085
загинуло	3541	3238	2791	3053	3202	-339
травмовано	31974	29738	23145	29502	32023	49

За 5 років загальна кількість ДТП з потерпілими зросла суттєво - на 35%.

Кількість травмованих у 2024р. виявилася майже на рівні 2020-го (з незначним зростанням), але з огляду на зростання ДТП це може вказувати на дещо нижчу тяжкість частини аварій або кращу медичну/порятункову реакцію.

Кількість загиблих у 2024-му менш ніж у 2020 р. (339), що може бути позитивною ознакою - хоч і при збільшенні ДТП.

Зменшення абсолютної кількості загиблих за 5 років при зростанні кількості ДТП - це потенційне свідчення підвищення ефективності заходів безпеки, можливо, вдосконалення дорожньої інфраструктури, профілактичних заходів або кращої медичної допомоги. Зростання кількості ДТП з потерпілими на понад 9 000 за п'ятирічку є серйозною проблемою, що ставить питання про ефективність політики безпеки дорожнього руху [2;37].

Збільшення ДТП і поява незмінно великої кількості постраждалих (навіть якщо не загиблих) означає підвищення ризиків для власників транспорту, пасажирів, пішоходів - і, відповідно, високу потребу в автострахованні (ОСЦПВ, КАСКО). Зростання кількості ДТП та постраждалих підвищує попит на автостраховання - як обов'язкову ОСЦПВ, так і добровільне (КАСКО), оскільки власники авто розуміють реальні ризики.

Загалом, цифри підтверджують, що транспортне страхування залишається життєво необхідним елементом соціальної та економічної безпеки, особливо у ситуації, коли аварійність зростає.

Страховий поліс ОСЦПВ має важливе значення для страховиків та ринку страхових послуг загалом - особливо у періоди фінансових труднощів. ОСЦПВ є обов'язковим для власників транспортних засобів - як фізичних, так і юридичних осіб, - що надає страховикам правову гарантію стабільної клієнтури. Обов'язкове автостраховання (ОСЦПВ) - один з найдинамічніших сегментів страхового ринку України серед обов'язкових видів. Серед добровільних продуктів страхування також помітне лідерство за страхуванням транспортних засобів: попит на нього залишається стабільно високим.

З метою проведення детального аналізу розвитку ринку транспортного

страхування в Україні, розглянемо такі показники: страхові премії та страхові виплати за ключовими видами транспортного страхування.

Таблиця 2.3

Динаміка страхових премій за видами транспортного страхування в
Україні за 2020-2024 роки

Вид страхування	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	Валові страхові премії, млн. грн.	Питома вага, %	Валові страхові премії, млн. грн.	Питома вага, %	Валові страхові премії, млн. грн.	Питома вага, %	Валові страхові премії, млн. грн.	Питома вага, %	Валові страхові премії, млн. грн.	Питома вага, %
КАСКО страхування	8519,6	44,9	10634,4	46,9	8433,1	38,3	10869,4	39,4	13951,7	44,4
ОСЦПВ	6112	32,2	6904,2	13,9	7007,7	31,9	8750,4	31,7	11028,7	35,1
ДСЦПВ	447	2,4	519,2	2,3	496,9	2,3	610,4	2,2	-	-
«Зелена картка»	1341,3	7,1	1770,2	7,8	4089,5	18,6	5206,6	18,9	5715,9	18,2
страхування повітряного транспорту	37,9	0,2	28,9	0,1	16,4	0,1	26,6	0,1	-	-
страхування залізничного транспорту	100,4	0,5	111,8	0,5	112	0,5	91,9	0,3	-	-
страхування водного транспорту	38,7	0,2	41,8	0,2	54,6	0,2	60,9	0,2	-	-
страхування вантажів та багажу	1690,6	8,9	1545,2	6,8	1030,8	4,7	1304,1	4,7	-	-
страхування відповідальності власників повітряного транспорту	18	0,1	7,7	0,0	11,3	0,1	33,3	0,1	741,1	2,4
страхування відповідальності власників водного транспорту	14,9	0,1	22,1	0,1	30,6	0,1	30,6	0,1		
авіаційне страхування цивільної авіації	669,2	3,5	1073,4	4,7	708,2	3,2	602	2,2		
Разом транспортне страхування	18989,6	42,0	22658,9	45,6	21991,1	55,4	27586,2	58,7	31437,4	59,0
Всього на ринку страхових премій	45175,9		49708		39661,8	-	47015	-	53252,8	-

КАСКО страхування - стабільно утримує лідерську позицію за обсягом зібраних премій у портфелі транспортного страхування: 8 519,6 млн грн у 2020, 10 634,4 млн грн у 2021, знову 8 433,1 млн у 2022, 10 869,4 млн у 2023 та 13 951,7 млн грн у 2024; питома вага у 2024 - 44,4 %. Це означає, що практично кожна друга гривня у транспортному портфелі страховиків належить саме до КАСКО [33].

ОСЦПВ (обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників авто) - також має значну частку: у 2024 році зібрані премії становили 11 028,7 млн грн, питома вага - 35,1 %. Це свідчить, що ОСЦПВ - другий за значущістю сегмент у транспортному страхуванні. Зелена картка - займає третє місце за масштабом і питомою вагою: у 2024 премії склали 5 715,9 млн грн, питома вага 18,2 %. Суттєве зростання у 2022 році премій за даним видом зумовлено війною і значним збільшенням кількості вітчизняного транспорту за кордоном.

У цілому, за 2024 рік сума всіх премій за транспортним страхуванням (разом КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка», інші підвиди) становить 31 437,4 млн грн, що дає питому вагу 59,0 % від загального ринку страхових премій. Це показує, що транспортні види страхування - основа страхового портфелю.

Це співпадає з офіційною тенденцією: за даними на 2024 рік, «моторні» страхові продукти (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») залишаються домінуючими на ринку страхування України.

Серед наведених підвидів транспортного страхування: Страхування водного транспорту, повітряного транспорту (майно), залізничного транспорту та страхування «вантажів та багажу» - мають дуже незначний обсяг премій і мінімальну питому вагу (0,1–0,5 % кожен): наприклад для водного транспорту - у межах десятків мільйонів гривень, що робить їх малозначущими з погляду загального портфелю страхових премій.

Аналогічно, страхування відповідальності власників повітряного та водного транспорту (за вашими даними) теж має мінімальну питому вагу - до

0,1–0,2 %. Тобто - транспорти, не пов'язані з масовим автомобільним пересуванням, на ринку страховиків мають дуже скромне представництво.

Таким чином, за 2020–2024 роки премії КАСКО і ОСЦПВ зросли, і їх частка у транспортному портфелі лишається високою. Це означає, що у період зростання ризиків (ДТП, аварії, знецінення майна тощо) страховики і страхувальники орієнтовані на широке охоплення - як обов'язкових, так і добровільних полісів.

Одночасно сегменти, що відповідають за водний, повітряний, залізничний транспорт або вантажне страхування, залишаються нішевыми - з невисокою комерційною привабливістю, можливо через менший попит, більший ризик або складність організації. Така структура підтверджується загальними даними ринку: «моторні» страхові продукти формують найбільшу частку премій у секторі non-life [30].

Наочно динаміку видів транспортного страхування, які мають найбільший обсяг премій та питому вагу зображено на рис.2.1.

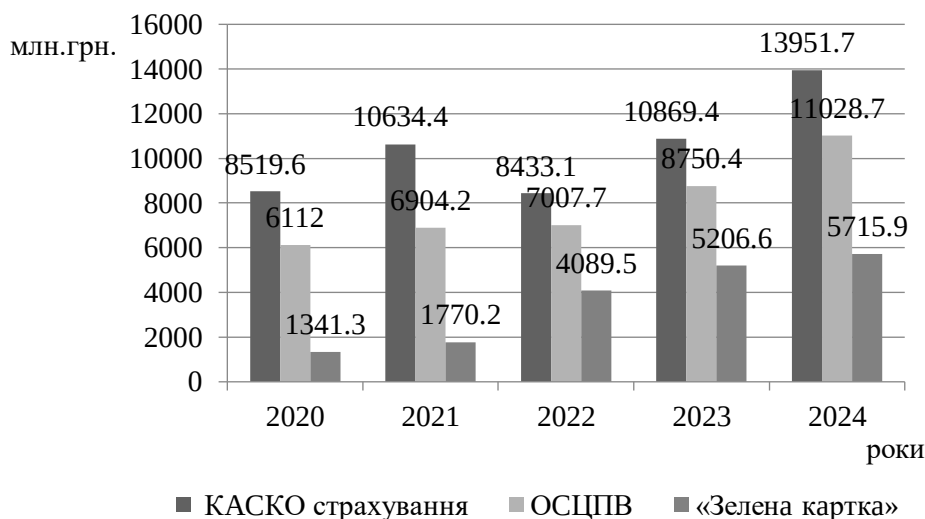

Рис.2.1. Динаміка страхових платежів за основними видами транспортного страхування за 2020-2024 роки

Аналогічно розглянемо динаміку страхових виплат за договорами транспортного страхування в Україні за 2020-2024 роки (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Динаміка страхових виплат за видами транспортного страхування в
Україні за 2020-2024 роки**

Вид страхування	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	Валові страхові виплати, млн. грн.	Питома вага, %	Валові страхові виплати, млн. грн.	Питома вага, %	Валові страхові виплати, млн. грн.	Питома вага, %	Валові страхові виплати, млн. грн.	Питома вага, %	Валові страхові виплати, млн. грн.	Питома вага, %
КАСКО страхування	3761,5	48,2	4994,8	52,2	3928,8	50,7	4811,9	44,8	6318,8	46,9
ОСЦПВ	2867,7	36,7	3524,3	19,6	2769,1	35,7	3846,5	35,8	4810,3	35,7
ДСЦПВ	66,7	0,4	91,6	1,0	74,9	1,0	110,2	1,0		
«Зелена картка»	708,4	9,1	622,1	6,5	792,3	6,1	1877,3	11,1	2183,4	16,2
страхування повітряного транспорту	6,1	0,1	41,6	0,4	0,6	0,0	0,1	0,0	-	-
страхування залізничного транспорту	12,1	0,2	22,7	0,2	2	0,0	2,1	0,0	-	-
страхування водного транспорту	4,1	0,1	62,8	0,7	82,8	1,1	0	0,0	-	-
страхування вантажів та багажу	238,3	3,1	180,3	1,9	95,5	1,2	76,4	0,7	-	-
страхування відповідальнос ті власників повітряного транспорту	2,1	0,0	0,2	0,0	0	0,0	0	0,0	148	1,1
страхування відповідальнос ті власників водного транспорту	0	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0	2,7	0,0		
авіаційне страхування цивільної авіації	138,9	1,8	31,7	0,3	0,7	0,0	2,5	0,0		
Разом транспортне страхування	7805,9	52,6	9572,5	53,3	7747,1	59,6	10729,7	63,6	13460,5	64,3
Всього на ринку страхових премій	14853,6		17958,3		13001,4		16867,3		20919,9	

Добровільне страхування (КАСКО) залишається традиційно провідним за

абсолютними обсягами виплат протягом усього періоду. За нашими даними, сума виплат за КАСКО зросла з 3 761,5 млн грн у 2020 р. до 6 318,8 млн грн у 2024 р. - тобто за п'ять років спостерігається значне збільшення. Це вказує, що попит на добровільне страхування авто залишається високим, попри можливі економічні та соціальні потрясіння. Попри те, що частка КАСКО в загальному обсязі транспортних виплат коливалася (з 48,2 % у 2020-му до 46,9 % у 2024-му), абсолютне зростання означає, що навіть із появою або ростом інших сегментів, КАСКО не втрачало своєї ключової ролі [38].

З огляду на дослідження, КАСКО розглядається як один із драйверів формування страхової культури в Україні, засіб підвищення привабливості страхових послуг та важливий елемент ринкової пропозиції.

ОСЦПВ (обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності водіїв). Виплати за ОСЦПВ зросли з 2 867,7 млн грн у 2020 р. до 4 810,3 млн грн у 2024 р. Це свідчить про значне зростання обсягу страхового захисту, зростання покриття, або збільшення кількості водіїв, що укладають договори.

Водночас, частка ОСЦПВ у загальній сумі транспортного страхування коливалася - з 36,7 % у 2020 до 35,7 % у 2024. Це означає, що хоча абсолютні обсяги ростуть, інші сегменти (зокрема «Зелена картка») теж набирають вагу, що змінює структуру ринку [35].

В наукових джерелах відзначається, що після періоду падіння у 2022 р. ринок ОСЦПВ у 2023 показав відновлення завдяки переукладанню договорів, нарощенню довіри страхувальників і поверненню частини автотранспорту до активного використання.

«Зелена картка» (міжнародне страхування цивільної відповідальності) демонструє одну з найдинамічніших змін. Виплати за «Зеленою картою» зросли з 708,4 млн грн у 2020 р. до 2 183,4 млн грн у 2024 р., а питома вага зросла з 9,1 % до 16,2 %.

Разом виплати за всіма видами транспортного страхування займають 64,3% в загальній сукупності виплат за 2024 рік порівняно з 2020 роком зросли майже на 10%.

Така динаміка свідчить, що міжнародні поїздки, транзити, підвищена мобільність населення або зміни в поведінці водіїв (наприклад, через виїзди за кордон, транспортування) зміцнюють роль “Зеленої картки” як важливого сегмента автострахування.

За весь період 2020–2024 рр. значно нижчими за обсягами виплат залишаються страхування повітряного, залізничного, водного транспорту, страхування вантажів та багажу, відповідальності власників повітряного чи водного транспорту тощо. У таблиці вони мають мізерні суми та майже нульові питомі ваги. Це свідчить про те, що на сьогодні авто - домінуючий та майже монополізуючий сегмент серед всіх видів транспортного страхування, тоді як інші види транспорту і супутні ризики залишаються нішевими або епізодичними.

У наукових оглядах та аналізах ринку також зазначають, що саме моторні види страхування (авто) є базовим драйвером, особливо у періоди кризи або трансформацій, коли інші види страхових послуг втрачають актуальність.

Дані 2020-2024 рр. корелюють з висновками недавніх досліджень: незважаючи на виклики - зокрема, економічну нестабільність, війна, соціальні проблеми - ринок автострахування виявився відносно стійким і навіть адаптивним.

Зростання виплат за КАСКО і ОСЦПВ, а також стрімке збільшення сегменту «Зелена картка», можуть бути пов'язані з низкою факторів: збільшенням фактичної кількості автомобілів або їх активного використання, підвищенням ризиків, змінами регуляторного середовища, а також зростанням страхового захисту, що надається страховиками.

Зокрема, у контексті війни, економічної невизначеності та зростання ризиків, населення і бізнес стали більш схильні до захисту своїх інтересів через страхові поліси - це відображено в сучасних дослідженнях, які аналізують, як страховий ринок змінювався у 2022–2024 рр.

Таким чином, автострахування не лише виконує функцію ризикового захисту, але і реагує на зовнішні соціально-економічні умови, виступаючи як

своєрідний барометр змін в транспортній, економічній та соціальній сферах. Наочно динаміку виплат за ключовими видами транспортного страхування зображено на рис. 2.2.

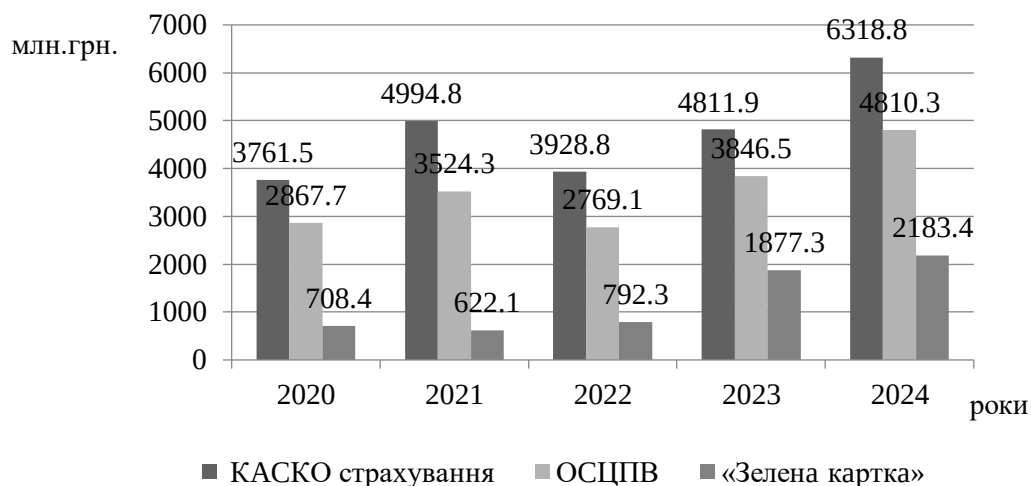

Рис.2.2. Динаміка виплат за основними видами транспортного страхування за 2020-2024 роки

Одним із динамічно розвиваючим видом транспортного страхування в правовому забезпеченні відбуваються найбільш трансформаційні зміни є обов'язкове страхування цивільно-правового забезпечення власників транспорту.

Проаналізуємо динаміку основних показників розвитку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспорту за 2020-2024 роки (табл. 2.5).

В цілому до 2024 року маємо таку динаміку:

- кількість укладених договорів зменшилась з 8333824 шт. у 2020 році до 8098774 шт. у 2024 році. За підсумками 2024 року кількість договорів стала менша за показник 2020 року на 2,8%;
- ще з 2019 року почали укладати договори в електронній формі, частка яких стрімко зростала вдвічі до кінця 2024 року. З 1 січня 2026 року всі договори будуть укладатися в електронній формі;
- сума нарахованих страхових платежів у 2024 році порівняно з 2020

роком зросла на 79,7%. Позитивна динаміка простежується з року в рік;

Таблиця 2.5

Основні показники здійснення обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспорту за внутрішніми договорами

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту	
						абсолютний приріст (+/-) 2024/2020	відносний приріст, % 2024/2020
Кількість договорів, що розпочали дію, шт.	8333824	9022245	7182329	7668851	8098774	-235050	-2,8
в т.ч. електронних договорів	3095479	4543729	4438409	5294637	6221525	3126046	101,0
Сума нарахованих страхових платежів, млн.грн.	6136,58	7191,23	7007,72	8750,42	11028,67	4892,09	79,7
в т.ч. за електронними договорами	2584,01	4024,79	4795,75	6597,06	9070,3	6486,29	251,0
Кількість вимог врегульованих шляхом виплати страхового відшкодування, шт.	147117	173436	110625	127837	142110	-5007	-3,4
в т.ч. з використанням європротоколу	50272	62399	43640	51493	54849	4577	9,1
Нарахована сума страхового відшкодування, за врегульованими вимогами, млн.грн.	2851,86	3649,54	2769,09	3846,48	4810,29	1958,43	68,7
в т.ч. з використанням європротоколу	503,16	671,86	578,55	854,01	1034,01	530,85	105,5

- значно зросла сума страхових платежів за електронними договорами більше ніж у 2,5 рази;

- кількість вимог врегульованих шляхом виплати страхового відшкодування зростала зменшилась на 3,4%;

- значно зросла кількість врегульованих вимог з використанням євро протоколу – на 9,1% у 2024 році порівняно з 2020 роком;

- нарахована сума страхового відшкодування у 2024 році склала

4810,29млн.грн. і порівняно з 2020 роком зросла на 68,7%;

- нарахована сума страхового відшкодування з використанням євро протоколу також зростала з 2020 року до 2024 року на 105,5% [35].

Поступове підвищення тарифів за обов'язковим автострахування за аналізований період дозволило ринку уникнути значного погіршення ситуації. При цьому набагато покращилася якість врегулювання збитків, зросли виплати потерпілим особам. Вжито також інших законодавчих заходів, спрямованих на захист інтересів та прав страхувальників: значно збільшено страхові суми, запроваджено єдину методику оцінки збитків, запрацювала система електронний полісів та електронного євро протоколу, прямого урегулювання.

2.2. Дослідження діяльності страхових компаній на ринку транспортного страхування

Досліджуючи ринок транспортного страхування, зупинимось детальніше та проаналізуємо діяльність страхових компаній, які є лідерами з ключових видів транспортного страхування. В Україні станом на кінець 2024 року налічувалась 101 страхова компанія, з яких 11 – компанії, які надають послуги зі страхування життя. Компанії, які мають право укладати договори страхування цивільно-правової відповідальності власники автотранспорту повинні мати таке право згідно класу відповідного, що зазначено в ліцензії та бути членами МТСБУ. На сьогодні таких компаній – членів Бюро є 26, з яких 12 страхових компаній – повні члени МТСБУ, які мають право укладати договори «Зелена картка» [35].

Всі страхові компанії з ризикового страхування можуть надавати страхові послуги зі страхування автомобілів, якщо даний клас страхування входить в ліцензію компанії. Збитковість автострахування більшість страхових компаній можна пояснити високою часткою транспортного страхування (ОСЦПВ, КАСКО) у загальному обсязі страхового портфеля.

У 2024 році всі види автотранспортного страхування мають досить високий коефіцієнт збитковості 52-60%.

Вид страхування за яким збираються найбільші платежі на ринку серед видів транспортного страхування є КАСКО страхування. Розглянемо рейтинг страхових компаній з КАСКО страхування в динаміці за 2020-2024 роки (табл. 2.6). За основу ми взяли топ-5 страхових компаній-лідерів за договорами КАСКО страхування за розміром страхових платежів.

Таблиця 2.6

Рейтинг страхових компаній з страхування КАСКО за 2020-2024 роки

№ у рейтингу	Назва страхової компанії	Сума страхових платежів, тис. грн.	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень страхових виплат, %
1	2	3	4	5
2020 рік				
1	ARX	1 611 620	669 305	41,5
2	Арсенал Страхування	1 032 341	429 404	41,6
3	УНІКА	807 164	300 611	37,2
4	УСГ	579 987	342 828	59,1
5	ТАС СГ	453 064	269 489	59,5
	Разом	4484176	2041637	-
2021 рік				
1	ARX	2 038 951	923 023	45,3
2	Арсенал Страхування	1 448 889	631 287	43,6
3	УНІКА	929 280	432 149	46,5
4	УСГ	680 246	367 320	54,0
5	ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	638 447	217 955	34,1
	Разом	5735813	2571736	-
2022 рік				
1	ARX	1 517 415	695 147	45,8
2	Арсенал Страхування	1 128 544	548 804	48,6
3	УНІКА	771 119	343 004	44,5
4	УСГ	604 867	284 378	47,0
5	ТАС СГ	512 759	251 459	49,0
	Разом	4534704	2122792	-
2023 рік				
1	ARX Страхування	1950804	836778	42,9
2	Арсенал Страхування	1533938	697128	45,5

Продовження табл.2.6				
1	2	3	4	5
3	УНІКА	967055	430884	44,6
4	УСГ	795231	393039	49,4
5	ТАС СГ	723232	402783	55,7
	Разом	5970260	2760612	-
2024 рік				
1	ARX Страхування	2382241	1018038	42,7
2	Арсенал Страхування	1995517	940712	47,1
3	УНІКА	1133802	536526	47,3
4	ВУСО	1016694	421884	41,5
5	УСГ	910707	482675	53,0
	Разом	7438961	3399835	-

Виходячи з даних таблиці 2.6 бачимо, що з 2020 року по 2024 рік лідером на ринку КАСКО є СК «ARX», яка у 2024 році зібрала страхових платежів на суму 2382241,0 тис.грн., що на 30% більше за платежі зібрані у 2020 році. Окрім цього компанія здійснила і найбільшу суму виплат: 1018038 тис.грн. у 2024 році. Рівень страхових виплат знаходився на рівні 42,7%. Друге місце в рейтингу за 2020-2024 роки належить СК «Арсенал Страхування», яка також збільшила суми страхових платежів з 1032341,0 тис.грн. у 2020 році до 1995517,0 тис.грн. у 2024 році, зросли майже вдвічі. За сумою виплат страхових відшкодувань компанія теж друга, виплати з року в рік зростали до 940712,0 тис.грн. у 2024 році, де рівень виплат склав 47,1% [38].

Наочно на рис. 2.3 розглянемо динаміку частки страхових платежів компаній топ-5 на ринку в загальній сумі платежів на ринку. Як бачимо з 2020 року частка компаній – лідерів збільшується до 14%, що свідчить про зниження рівня конкуренції на ринку.

Розглянемо рейтинг страхових компаній з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів в динаміці за 2020-2024 роки (табл. 2.7).

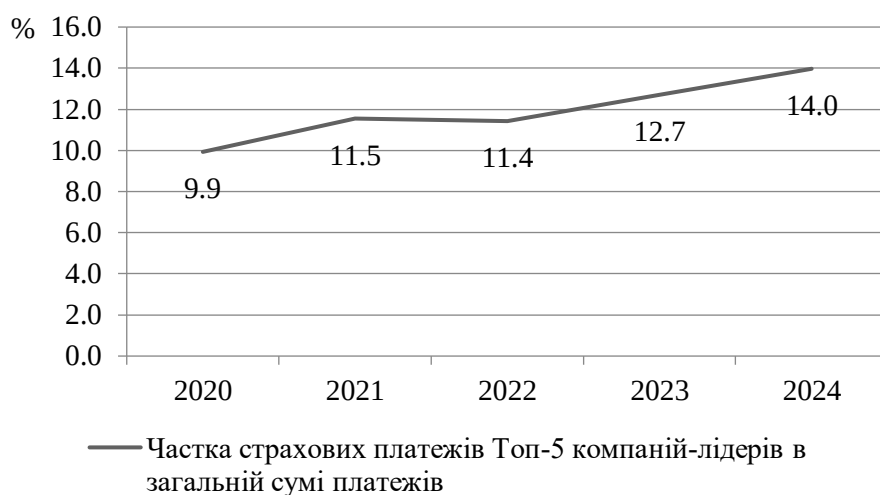

Рис.2.3. Динаміка частки страхових платежів Топ-5 компаній-лідерів в загальній сумі платежів

За основу ми взяли топ-5 страхових компаній-лідерів на ринку ОСЦПВ за розміром страхових платежів.

Таблиця 2.7

Рейтинг страхових компаній з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності за 2020-2024 роки

№ у рейтингу	Назва страхової компанії	Сума страхових платежів, тис. грн.	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень страхових виплат, %
1	2	3	4	5
2020 рік				
1	ТАС СГ	716 401	328 964	45,9
2	ОРАНТА	608 138	246 472	40,5
3	UPSK	406 829	205 217	50,4
4	КНЯЖА	321 131	142 845	44,5
5	Ю.Ес.Ай.	266 553	158 678	59,5
	Разом	2319052	1082176	-
2021 рік				
1	ТАС СГ	857 495	435 616	50,8
2	ОРАНТА	754 055	333 700	44,3
3	КНЯЖА	402 423	188 121	46,7
4	PZU УКРАЇНА	327 339	173 695	53,1
5	АЛЬФА-ГАРАНТ	269 651	121 987	45,2
	Разом	2610963	1253119	-
2022 рік				
1	ТАС СГ	846 951	353 288	41,7
2	ОРАНТА	779 731	281 535	36,1
3	КНЯЖА	470 672	163 281	34,7

Продовження табл.2.7

1	2	3	4	5
4	УСГ	335 972	102 752	30,6
5	PZU УКРАЇНА	321 549	138 469	43,1
	Разом	2754875	1039325	-
2023 рік				
1	ТАС СГ	1149842	491212	42,7
2	ОРАНТА	1050303	362481	34,5
3	КНЯЖА	723854	249115	34,4
4	PZU Україна	499397	195015	39,1
5	УСГ	478662	229630	48
	Разом	3902058	1527453	-
2024 рік				
1	ТАС СГ	1568275	642249	41,0
2	ОРАНТА	1517096	487090	32,1
3	КНЯЖА	1129785	408476	36,2
4	PZU УКРАЇНА	637459	327103	51,3
5	ВУСО	487013	209973	43,1
	Разом	5339628	2074891	-

Виходячи з даних табл. 2.6 бачимо, що з 2020 року по 2024 рік лідером на ринку ОСЦПВ є СГ «ТАС», яка у 2024 році зібрала страхових платежів на суму 1568275,0 тис.грн., що на 56% більше за платежі зібрані у 2020 році. Окрім цього компанія здійснила і найбільшу суму виплат: 642249,0 тис.грн. у 2024 році. Рівень страхових виплат знаходився на рівні 40-46%, це може свідчити, що цей вид страхування у компанії тяжіє до збиткового, особливо в 2021 році. Друге місце в рейтингу за аналізований період належить НАСК «ОРАНТИ», яка також збільшила суми страхових платежів з 608138,0 тис.грн. у 2020 році до 1517096,0 тис.грн. у 2024 році або на 63%. За сумою виплат страхових відшкодувань компанія теж друга, виплати з року в рік зростали до 487090,0 тис.грн. у 2024 році, де рівень виплат склав 32,1%. Третью в рейтингу за обсягом страхових платежів за період 2021-2024 року СК Княжа [39].

Наочно на рис. 2.4 розглянемо динаміку частки страхових платежів компаній топ-5 на ринку в загальній сумі платежів на ринку за договорами ОСЦПВ.

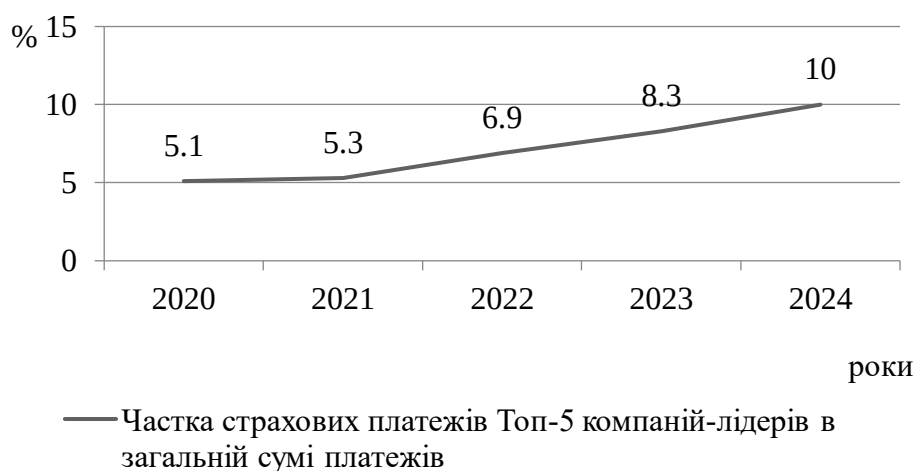

Рис.2.4. Динаміка частки страхових платежів Топ-5 компаній-лідерів в загальній сумі платежів

Як наочно зображено з 2020 року частка страхових платежів Топ-5 компаній-лідерів в загальній сумі платежів за договорами ОСЦПВ зросла з 5,1% до 10%, рівень конкуренції на даному ринку знижується.

Аналогічно розглянемо рейтинг страхових компаній з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів за міжнародними договорами «Зелена картка» в динаміці за 2018-2022 роки (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Рейтинг страхових компаній з обов'язкового страхування Зелена картка за 2020-2024 роки

№ у рейтингу	Назва страхової компанії	Сума страхових платежів, тис. грн.	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень страхових виплат, %
1	2	3	4	5
2020 рік				
1	УСГ	347 556	113 238	32,6
2	ТАС СГ	267 320	136 761	51,2
3	ПЕРША	203 926	135 381	66,4
4	ІНГО	124 460	92 862	74,6
5	КНЯЖА	110 828	35 188	31,8
	Разом	1054090	513430	-
2021 рік				
1	УСГ	465 742	99 167	21,3
2	ТАС СГ	322 809	145 634	45,1
3	ПЕРША	249 877	116 236	46,5
4	КНЯЖА	153 736	31 998	20,8

Продовження табл.2.6				
1	2	3	4	5
5	ІНГО	134 354	65 748	48,9
	Разом	1326518	458783	-
2022 рік				
1	УСГ	1 506 520	202 184	13,4
2	ТАС СГ	480 847	145 171	30,2
3	ГАРДІАН	429 209	48 317	11,3
4	КНЯЖА	357 552	56 653	15,8
5	ПЕРША	258 958	102 027	39,4
	Разом	3033086	554352	-
2023 рік				
1	УСГ	856744	238050	27,8
2	ТАС СГ	852972	582973	68,4
3	ГАРДІАН	730215	211611	29
4	КНЯЖА	670018	147776	22,1
5	PZU Україна	488912	109746	22,5
	Разом			
2024 рік				
1	ТАС СГ	1395984	430816	30,9
2	УСГ	759323	455901	60,1
3	КНЯЖА	605763	236775	39,1
4	PZU Україна	542573	176273	32,5
5	ОРАНТА	471820	99371	21,1

За основу ми також взяли топ-5 страхових компаній-лідерів за договорами «Зелена картка» за розміром страхових платежів.

За період з 2020 року по 2023 рік першою у рейтингу була СК УСГ, а в 2024 році – друга позиція в рейтингу. Розмір зібраний страхових платежів компанії СК УСГ склав у 2024 році 759323,0 тис.грн. і зменшився порівняно з 2022-2023 роками, майже вдвічі порівняно з 2022 роком. Можна сказати, що даний вид страхування в портфелі страховика не є збитковим, але у 2024 році рівень виплат склав 60,1%, що є фінансово небезпечним для портфеля. У 2024 році лідером стала СГ ТАС з обсягом платежів 1395984 тис.грн. і порівняно з 2020 роком платежі зросли вчетверо [42].

Окрім видів страхування автотранспортних ризиків розглянемо страхові платежі та виплати за договорами добровільного страхування вантажів та багажу за 2020-2023 роки. За 2024 рік немає можливості проаналізувати

оскільки у зв'язку введенням класів страхування, клас 7 включає страхування майна, що перевозиться (включно вантаж і багаж), підсумкові звіти подаються в цілому по страхуванню майна, що є в загальному доступі.

Таблиця 2.7

Рейтинг страхових компаній з добровільного страхування вантажів та багажу за 2020-2023 роки

№ у рейтингу	Назва страхової компанії	Сума страхових платежів, тис. грн.	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень страхових виплат, %
2020 рік				
1	АЛЬЯНС	124196	0	0
2	ALLIANZ Україна	60350	15735	26,1
3	УНІКА	59621	2671	4,5
4	ТЕКОМ	55758	0	0
5	КВОРУМ	49283	7678	15,6
	Разом			
2021 рік				
1	ALLIANZ Україна	86280	17936	20,8
2	ТЕКОМ	79847	0	0
3	КВОРУМ	76624	12532	16,4
4	УСГ	66668	9783	14,7
5	ІНГО	58189	22362	38,4
	Разом			
2022 рік				
1	УСГ	127695	6585	5,2
2	ІНГО	124817	11033	8,8
3	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	42101	43	0,1
4	МЕГАПОЛІС СТ	38957	481	1,2
5	КВОРУМ	36572	9478	26
	Разом			
2023 рік				
1	ІНГО	205084	21291	10,4
2	УСГ	107491	4784	4,5
3	УЛЬТРА АЛЬЯНС	66202	914	1,4
4	КОЛОННЕЙД Україна	54431	5032	9,3
5	КВОРУМ	49339	6454	13,1
	Разом			

Протягом останніх років лідерами на ринку добровільного страхування вантажів та багажу були ІНГО та УСГ. СК ІНГО у 2023 році зібрала страхових

премій на суму 205084,0 тис.грн., що більше в 3,5 рази ніж у 2021 році. СК УСГ зібрала страхових премій у 2023 році 107491,0 тис.грн., що більше в 1,6 рази ніж у 2021 році.

Таким чином, нами проаналізовано рейтинги страхових компаній Топ-5 лідерів на ринку авто страхування за 2020-2024 роки. Слід зазначити, що рівень страхових виплат в цілому на ринку авто страхування вище середньо ринкового. Ринок не є конкурентним, окрім ОСЦПВ, хоча частка компаній Топ-5 теж почала зростати до 2024 року. Високий рівень виплат компаній за видами страхування також свідчить і про належний рівень урегулювання страхових випадків, що є позитивним.

2.3. Оцінка діяльності ПАТ «УСГ» на ринку транспортного страхування

Важливим учасником українського страхового ринку, відомим своєю надійністю та високими стандартами якості страхових послуг, є ПАТ СК «УСГ». Компанія вирізняється серед конкурентів завдяки інноваційними підходами до надання страхових послуг і професіоналізму, що дозволяє їй входити до числа десяти кращих страхових компаній України за ключовими фінансовими показниками. Страхова компанія «УСГ» демонструє постійне зростання і розвиток, забезпечуючи своїм клієнтам широкий спектр страхових продуктів і високий рівень обслуговування.

Заснована як страхова компанія «Напарс», СК «УСГ» почала свій шлях 24 квітня 2000 року. За роки свого існування компанія здобула імідж надійного та постійного партнера, який завжди виконує свої зобов'язання перед клієнтами. Стратегічне управління та впровадження сучасних технологій дозволяють компанії ефективно відповідати на виклики ринку, забезпечуючи стабільність і фінансову стійкість. Високі стандарти корпоративного управління та прозорість діяльності сприяють зміцненню довіри клієнтів та партнерів, роблячи страховика важливим гравцем на українському страховому ринку [36].

Страхова компанія є частиною відомої страхової групи Vienna Insurance Group, визнаної в Австрії та в багатьох країнах Європи як найкращої по якості наданих страхових послуг. Ця подія у 2008 році відкрила нові можливості для розвитку та підвищення конкурентоспроможності, а також дала доступ до передових стандартів, міжнародного досвіду, що виявилось ключовим для посилення позицій компанії на ринку.

На сьогодні Компанія надає послуги з страхування за 18-ма класами страхування. Основними з яких є «страхування відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника); страхування водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту); страхування відповідальності перед третіми особами (крім цивільної відповідальності власників наземного транспорту, відповідальності власників повітряного транспорту, відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ; медичне страхування (безперервне страхування здоров'я); страхування медичних витрат; страхування кредитів (у тому числі відповідальності позичальника за непогашеним кредитом); страхування здоров'я на випадок хвороби; страхування наземного транспорту (крім залізничного); страхування фінансових ризиків; страхування залізничного транспорту; страхування від нещасних випадків; страхування вантажів та багажу (вантажобагажу); страхування майна (крім залізничного, наземного, повітряного, водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту), вантажів та багажу (вантажобагажу)); страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника); страхування сільськогосподарської продукції; страхування судових витрат».

Страхова компанія є приватним акціонерним товариством (ПАТ), що означає, що вона має акціонерний капітал, який розділений на акції, а акціонери володіють певними частками цього капіталу. Акціонери мають право на отримання частини прибутку компанії, а також брати участь у прийнятті рішень

на загальних зборах. Товариство з обмеженою відповідальністю «ЕйТіБіАйЕйч» (ATVIN GmbH) володіє найбільшою часткою статутного капіталу у розмірі майже 93%, тоді як інші 7% належать Акціонерному товариству «ВІСННА ІНШУРАНС ГРУП» (Vienna Insurance Group).

Згідно з вимогами Податкового кодексу України, компанія зобов'язана сплачувати податок на прибуток за ставкою 18%. Однак, податок на дохід застосовується за різними ставками в залежності від виду страхових послуг, які вона надає. Зокрема, за договорами співстрахування від об'єкта оподаткування застосовується податкова ставка у розмірі 3%. У випадку договорів з довгострокового страхування життя, добровільного медичного страхування та страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення, включаючи страхування додаткової пенсії, застосовується ставка податку на дохід розміром 0% [36]. Ці податкові особливості впливають на фінансове планування та стратегію розвитку компанії, дозволяючи їй оптимізувати свою діяльність з урахуванням податкових обов'язків.

«За підсумками 12 місяців 2024 року Компанія зібрала 3 009 586 тис. грн. страхових платежів, що на 2,5% більше минулорічних страхових платежів за відповідний період. Бюджет на 2025 рік розроблений та затверджений і розглядається як базовий сценарій подальшої діяльності Компанії. Планується зростання страхових платежів на 32,9% у 2025 році. По плановим показникам виконуються нормативи платоспроможності у 2025 році. В умовах воєнного стану Компанія продовжує надавати свій повний комплекс страхових послуг, виконує всі свої зобов'язання по страховим відшкодуванням» [36].

Активи страхової компанії «УСГ» є основними ресурсами, які керівництво компанії контролює та використовує для забезпечення її функціонування та виконання страхових зобов'язань перед страхувальниками. Пасивні операції страхової компанії «УСГ» відіграють ключову роль у її фінансовій діяльності, що визначає її стійкість та ефективність.

В структурі активів балансу протягом досліджуваних років спостерігалися деякі зміни. У 2022 році необоротні активи компанії становили

728295 тис. грн., а в 2024 році зросли до 1 020 614 тис. грн. Інші фінансові інвестиції за цей період збільшилися на 185%.

Незважаючи на загальне зростання необоротних активів, оборотні активи зазнали скорочення майже на 51%. Найбільшу частку склали поточні фінансові інвестиції, які зросли у 3,3 рази з 357146 тис.грн. до 1535679 тис.грн. у 2024 році. У структурі оборотних активів лише вони продемонстрували зростання. Наочно динаміку фінансових інвестицій зображено на рис.2.5.

У пасивах компанії власний капітал зменшився на 1,88%, тоді як резервний капітал зріс вдвічі, а додатковий зменшився на 78%.

Нерозподілений прибуток зменшився на 104033 тис. грн., склавши лише 23216 тис.грн, хоча порівняно з 2023 роком є невелике зростання.

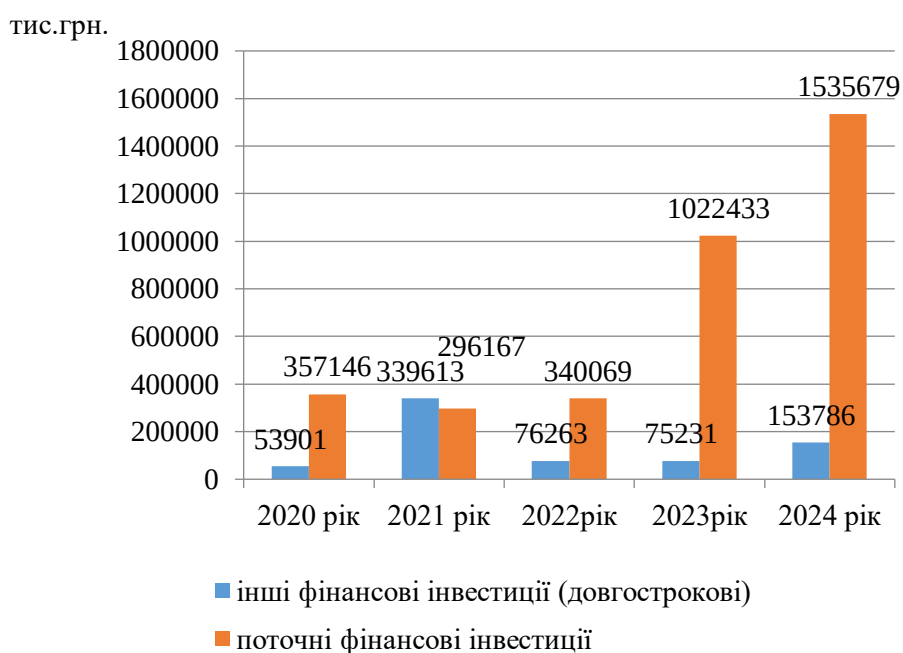

Рис.2.5. Динаміка фінансових інвестицій СК «УСГ» за 2020-2024 роки

Довгострокові та поточні зобов'язання та забезпечення зменшуються протягом аналізованого періоду. Так як їх основу складають страхові резерви то вони теж зменшились на 42%, склавши у 2024 році 2293585 тис. грн. Поточні зобов'язання теж зменшились на 61% у 2024 році в порівнянні з 2020 роком. Ці зміни відображають зниження прибутковості компанії, а також зміни

у фінансовій стратегії та діяльності компанії та адаптацію компанії в умовах війни та суттєвих змін у законодавстві.

Наочно динаміку страхових резервів як головного джерела гарантування страхових виплат та власного капіталу страхової компанії зображено на рис.2.6.

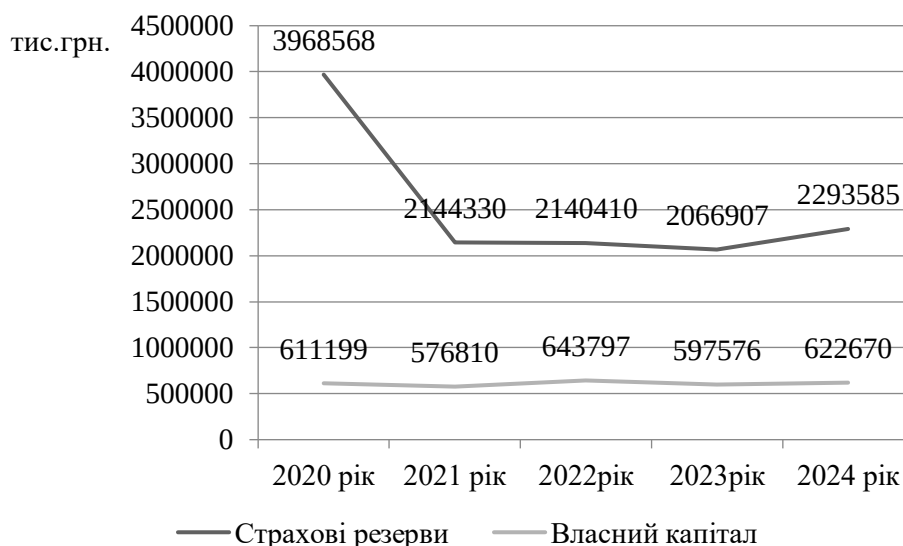

Рис.2.6. Динаміка страхових резервів та власного капіталу СК «УСГ»

Показник підписаних валових страхових премій демонструє позитивну динаміку – зростання на 57% . У 2023 році спостерігалось падіння, і хоча у 2024 р. зафіксовано незначне зростання, рівень 2022 року відновлено не було. Це може свідчити про зменшення попиту на страхові послуги, втрату клієнтів або зміну політики андеррайтингу.

Дослідимо механізм формування чистого прибутку компанії з загальними показниками відповідно до форми 2 «Звіт про фінансові результати» (табл. 2.8).

Простежується різке зростання витрат на страхові виплати: майже на 99%. Така динаміка свідчить про погіршення ризикового портфеля або зростання кількості страхових випадків, через макроекономічні чи форс-мажорні обставини. У 2024 р. динаміка стабілізувалася, але витрати залишаються дуже високими. Валовий прибуток за аналізований період зріс на 62%. Фінансовий результат до податкування зменшився майже на 73%.

Таблиця 2.8

Динаміка формування чистого прибутку СК «УСГ» за 2022-2024 роки

тис.грн.

Назва показника	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	абсолютний приріст, +/- 2024 рік/2020 рік	відносний приріст, % 2024 рік/2020 рік
Валові страхові премії підписані	1 913 206	2 347 065	3167510	2936372	3009585	1 096 379	57,31
Понесені збитки за страховими виплатами	601319	653961	752674	1187614	1196804	595 485	99,03
Валовий прибуток	667330	745862	1376286	1219057	1081529	414 199	62,07
Фінансовий результат до оподаткування	161223	92089	29835	137899	42941	-118 282	-73,37
Чистий прибуток (збиток)	65404	21205	-72131	108953	23216	-42 188	-64,50

Наочно динаміку валових страхових премій та понесених зитків за страховими виплатами зображено на рис. 2.7.

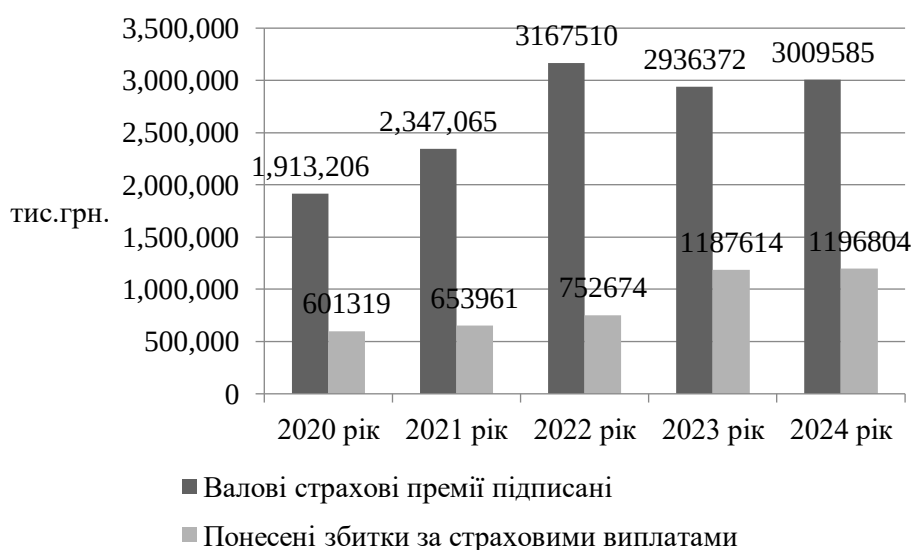

Рис. 2.7. Динаміка валових страхових премій та понесених зитків за страховими виплатами СК «УСГ» за 2020-2024 роки

Хоча у 2023 році спостерігався сплеск прибутку, у 2024 році він значно зменшився. Це вказує на нестабільність операційного результату або наявність разових доходів у 2023 році. У 2022 році компанія мала збитки, а вже у 2023 році прибуток у розмірі 108953 тис.грн. У 2024 р. прибуток скоротився на 65%. Це свідчить про нестабільність чистої фінансової ефективності, і можливо — вплив зовнішніх або одноразових факторів у 2023 році (наприклад, переоцінка активів, дохід від продажу інвестицій, тощо).

Зобразимо наочно динаміку чистого фінансового результату на рис. 2.8.

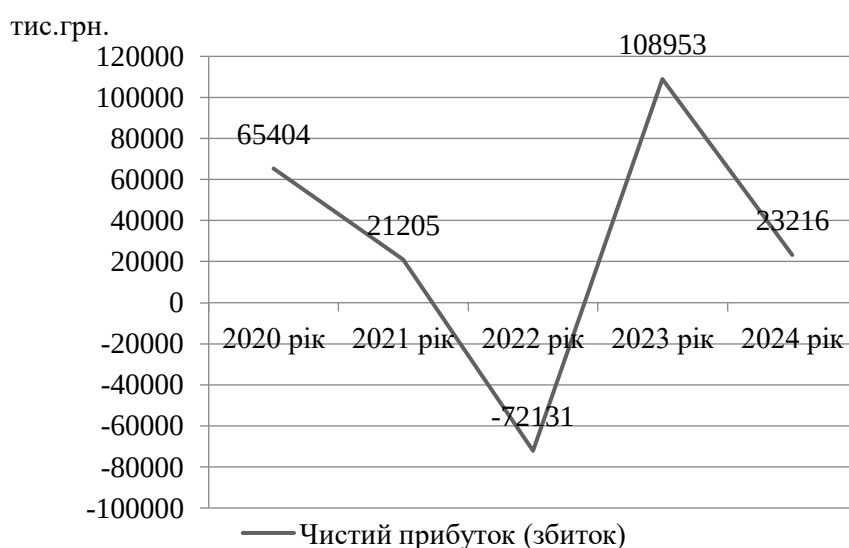

Рис.2.8. Динаміка чистого фінансового результату – прибутку (збитку)
СК «УСГ» за 2022-2024 роки

В структурі страхових премій та виплат проаналізуємо динаміку премій та виплат за ключовими видами транспортного страхування (табл. 2.9).

За звітний період 2020-2024 роки спостерігається суттєве зростання дохідності страховика за рахунок страхових премій: валові підписані премії зросли з 1913206 тис. грн у 2020 р. до 3009585 тис. грн у 2024 р. - абсолютний приріст становить 1096379 тис. грн. Це означає, що обсяг страхової діяльності компанії за 5 років майже зріс утричі. За всіма видами транспортного страхування зростають премії з року в рік. В цілому премії за видами страхування в загальній сукупності премій становили у 2024 році 70,8%,

найбільша частка їх була у 2022 році – 81,3%. Зростання по помій вазі склало 11,5%. Паралельно зростають і виплати за страховими подіями: понесені збитки (виплати) зросли з 601319 тис. грн у 2020 р. до 1196804 тис. грн у 2024 р. - абсолютне збільшення 595485 тис. грн. В цілому за всіма видами транспортного страхування зростають виплати протягом аналізованого періоду, їх частка в загальних виплатах у 2024 році склала 98,2% і зросла на 2,8%. Отже, страховик значно розширив як збір премій, так і рівень відшкодувань, що може свідчити про зростання кількості договорів, зростання покриття ризиків або зростання частоти страхових випадків.

Таблиця 2.9

Динаміка страхового портфеля СК УСГ ЗА 2020-2024 роки

тис.грн.

Назва показника	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Абсолютний приріст, +/- 2024 рік/2020 рік
Валові страхові премії підписані	1 913 206	2 347 065	3167510	2936372	3009585	1 096 379
КАСКО	579 987	680 246	604 867	795231	910707	330 720
ОСЦПВ	160541	227 436	335 972	478662	460891	300 350
Зелена картка	347 556	465 742	1506520	856744	759323	411 767
Страхування вантажів та багажу	46 579	66 668	127695	107491	-	-
Разом транспортне страхування	1 134 663	1 440 092	2 575 054	2238128	2130921	996 258
Питома вага,%	59,3	61,4	81,3	76,2	70,8	11,5
Понесені збитки за страховими виплатами	601319	653961	752674	1187614	1196804	595 485
КАСКО	342 828	367 320	284 378	393039	482675	139 847
ОСЦПВ	72252	99968	102752	229630	237252	165 000
Зелена картка	113238	99167	202184	238050	455901	342 663
Страхування вантажів та багажу	45663	9783	6585	4784	-	-
Разом транспортне страхування	573 981	576 238	595 899	865503	1175828	601 847
Питома вага,%	95,5	88,1	79,2	72,9	98,2	2,8

Ці цифри узгоджуються з більш загальними тенденціями - за даними

галузових оглядів, транспортне страхування (автомобільні лінії) залишається провідним сегментом ринку non-life страхування, приносячи більшу частину премій і стягнень.

Таким чином, страхова компанія УСГ працює в складних умовах пов'язаних із війною, законодавчими змінами та важливість збалансування портфеля, адже ключові транспортні види страхування демонструють зростання збитковості. Завдячуючи виваженій політиці збалансування портфеля, якісному андерайтингу, страхова компанія зуміла отримати прибуток за 2024 рік.

Висновки до розділу 2

Сьогодні транспортні види страхування - основа страхового портфелю більшої кількості страховиків. За даними на 2024 рік, «моторні» страхові продукти (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») залишаються домінуючими на ринку страхування України.

Ринок транспортного страхування в Україні - це переважно автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»). Саме ці підвиди формують більшість премій і мають найбільшу вагу. Інші види транспорту (водний, повітряний, залізничний) та страхування вантажів/багажу наразі — маргінальні з точки зору обсягів. Така концентрація на автомобільному сегменті свідчить про те, що страхові компанії орієнтуються на найбільш масові, попитні та економічно ефективні продукти.

Динаміка фінансових показників СК УСГ виявила тривожні тенденції. Компанія зіткнулась із суттєвим зниженням прибутковості, зумовленим: значним зростанням витрат на страхові послуги; зниженням чистого прибутку, попри спроби стабілізації через інвестиційну діяльність.

Водночас позитивна динаміка окремих фінансових компонентів вказують на наявність адаптивних механізмів, які компанія може використовувати для подолання фінансових труднощів.

Основним викликом для компанії стало збільшення витрат, що призвело до втрати прибутковості. Незважаючи на несприятливу динаміку чистого прибутку, компанія досягла суттєвого покращення чистого результату від страхової діяльності та інвестицій, що може стати основою для подальшої стабілізації. Рекомендується переглянути політику перестрахування та оптимізувати структуру витрат з метою відновлення фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Технології на ринку транспортного страхування та їх вплив на розвиток страхових послуг

Основні технологічні тренди на страховому ринку:

1. Цифрові бізнес-моделі. Виробники автомобілів (наприклад, Tesla, Daimler, Volvo) інтегрують страхові послуги в процес продажу авто - так зване «вбудоване» страхування. Такий підхід вже реалізовано в Китаї й поступово запроваджується в Європі для авто, подорожей, торгівлі тощо.

2. Розвиток брокерського та агентського бізнесу. Сучасні страхові посередники використовують не лише комунікаційні платформи, а й андеррайтингові рішення з елементами штучного інтелекту: обробку природної мови (NLP), автоматизовану оцінку ризиків та інші інструменти.

3. Аналітика даних та AI-технології (NLU/NLP, Big Data, тощо). Фахівці зі страхування та обробки претензій дедалі частіше спираються на великі обсяги даних. Використання штучного інтелекту для аналізу заяв, оцінки ризиків і прискорення прийняття рішень дозволяє страховикам скорочувати час на обробку заявок, автоматизувати виплати та підвищувати якість обслуговування клієнтів

4. Страхові компанії дедалі частіше відчують прямий вплив змін клімату та екологічних ризиків, що підштовхує їх до інвестування у ESG-проекти та активне управління ризиками як способів адаптації та мінімізації потенційних втрат. Наприклад, багато з них інвестують у технології уловлювання вуглекислого газу, зберігання енергії, розвиток відновлюваних джерел та інші «зелені» ініціативи - як частину стратегій сталого розвитку та зменшення екологічного впливу.

До 2030 року прогнозують, що близько 80 % всіх страхових полісів будуть укладатися у метавсесвітах, платежі здійснюватимуться через технології розподіленого реєстру, а оцінка та виплата страхових претензій займатиме лише кілька секунд

Важливими фінтех-інноваціями на ринку транспортного страхування виступають технології блокчейн та активна участь страхових стартапів. Виділяють три ключові напрямки технічних інновацій, які вже впливають на автострахування - і ймовірно, з часом поширяться на страхування в цілому:

1. Дистанційна взаємодія з клієнтами та телематика. Наприклад, встановлення у транспортному засобі спеціального обладнання, яке відслідковує стиль водіння, дає змогу страховикам коригувати страхову ставку залежно від поведінки водія. Попит на такі телематичні рішення лише починає зростати.

2. Big Data та бізнес-аналітика. Використання великих масивів даних дозволяє страховим компаніям аналізувати фактори ризику, убезпечити себе від надмірних збитків, а також впроваджувати індивідуальні тарифи для клієнтів. Це відкриває можливість застосування моделей «on-demand insurance», де поліс можна увімкнути або налаштувати через мобільний застосунок.

3. Повна цифровізація бізнес-процесів. Від укладання договору до врегулювання страхових випадків - усі етапи можуть бути оцифровані. Завдяки блокчейну та смарт-контрактам інформація про договори й заяви на виплати зберігається у незмінній, прозорій та захищеній формі, що зменшує ризики шахрайства та спрощує процедури [41, с.107].

Сьогодні ринок автострахування набуває значної динаміки: часто застосовують новітні технології, що підвищують якість страхових послуг та оптимізують операційні процеси страхових компаній. Традиційна модель, яка базувалася на оцінці ризиків за такими демографічними характеристиками водія як стать, вік, досвід або платоспроможність, поступово замінюється новим підходом. У його основі - індивідуальний стиль керування кожного клієнта. Такий підхід відомий як «розумне» страхування, або страхування за

фактичним використанням (Usage-Based Insurance, UBI). Він дає змогу водіям зменшити страхові витрати, водночас стимулює їх до безпечнішого стилю керування. Для страховиків UBI означає можливість точнішої оцінки ризиків, зниження похибок у тарифах та зменшення кількості страхових випадків.

Серед ключових переваг UBI для страхових компаній - здатність здобувати конкурентні переваги, підвищувати лояльність клієнтів, підвищувати ефективність операційних процесів та зменшувати ймовірність страхового шахрайства. Для страхувальників - це фінансова вигода (премії, адекватні їхньому стилю водіння), підвищення безпеки на дорозі й переваги телематичного обладнання, яке може виконувати декілька функцій

З технологічної точки зору одним із ключових елементів системи «розумного» автострахування є телематичний модуль. Це обладнання фіксує дані про стиль водіння — зокрема швидкість пересування, маневри, характер гальмувань чи поворотів та інші параметри — і на основі цих даних формується тариф страхового поліса. Телематика — це автомобільна IT-технологія, яка використовує комбінацію засобів і програмного забезпечення для збору, передачі, зберігання та аналізу інформації про транспортний засіб. У роботі такої системи можуть залучатися GPS, GSM/GSM-модулі, Bluetooth/Wi-Fi, сигнали від бортового контролера двигуна та хмарні сервери.

Страхування з телематикою передбачає, що страховик контролює стиль водіння і відповідно коригує страховий тариф залежно від фактичної поведінки водія. Сучасні телематичні модулі, які застосовуються у таких програмах, можна класифікувати на кілька типів:

- 1) пристрої, що підключаються до діагностичного роз'єму автомобіля (OBD-донгли);
- 2) телематичні модулі, вбудовані виробниками транспортних засобів (ОЕМ-рішення);
- 3) модулі, що реагують на вібрації/рух або прикріплюються на лобове скло (windscreen-пристрої або зовнішні датчики);

4) смартфонні рішення — клієнтські додатки, які використовують вбудовані сенсори (GPS, акселерометр, гіроскоп тощо) для збору даних про стиль водіння;

5) «чорні ящики» (black-box / telematics-бокси) — автономні або вбудовані апаратні модулі, з'єднані з бортовими системами авто, які постійно фіксують телематичні дані [28,с.138].

Ця система дає змогу страховим компаніям здійснювати більш точну, диференційовану оцінку ризиків та тарифікацію, що враховує реальну манеру керування кожним клієнтом. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність страхування, зменшити ймовірність шахрайства, а також пропонувати клієнтам справедливі тарифи, співставні з їхнім реальною поведінкою за кермом.

Найпопулярнішою формою телематичного автострахування є так звана «телематична коробка» - компактний пристрій, який встановлюється в автомобіль і за допомогою GPS передає страховикові дані про манеру керування. Таким чином страхова компанія може оцінити, наскільки безпечним є стиль водіння. Незалежно від виду телематичної програми, страховики в режимі реального часу відстежують поведінку водіїв за допомогою різних засобів: мобільних застосунків, plug-in пристроїв для діагностичного порту, Bluetooth-маячків тощо.

Телематика дозволяє зменшити страхові внески для водіїв, які демонструють безпечну манеру керування, або для тих, хто має низький рівень ризику. Водночас, якщо водій має історію аварій або проявляє підвищений ризик, телематична політика може супроводжуватись вищою страховою премією. Проте сама перспектива такої системи стимулює водіїв бути обережнішими — внаслідок чого найретельніші з них отримують найвигідніші тарифи.

Хоча «телематична коробка» є найпоширенішим типом пристрою для телематичного страхування, страхові компанії можуть реалізовувати моніторинг стилю водіння й через інші засоби.

Деякі страховики також пропонують:

1. «Plug-and-Drive» страхування. Концепція подібна до класичного телематичного полісу, але пристрій може бути встановлений власноруч страховальником. Страховик надсилає модуль поштою, а водій під'єднує його до бортової розетки. Пристрій реєструє такі параметри, як швидкість, гальмування та повороти.

2. Страхівка з оплатою за пройдений шлях (pay-per-mile / pay-per-km). У цій схемі тариф страхування формується залежно від фактичної відстані, яку проїхав автомобіль. Чим менше кілометрів проїжджає водій — тим нижчою може бути страховка. При цьому страховик може стягувати базову суму за «стояння» авто + невелику плату за кожен кілометр руху, вимірювану за допомогою невеликого пристрою або мобільного додатку.

Такі моделі - частина сучасного «телематичного» страхування - дозволяють страховим компаніям більш точно враховувати реальне використання автомобіля. Це забезпечує справедливіші тарифи для водіїв з низьким пробігом або з обережним стилем керування, а також створює стимули для безпечнішого водіння.

Такі моделі є частиною сучасних телематичних рішень у автострахуванні, оскільки вони дають змогу страховим компаніям точніше враховувати реальне використання автомобіля, а водіям - отримувати справедливі тарифи, пропорційні їхньому фактичному ризику та стилю експлуатації

Завдяки впровадженню телематики у автострахуванні можна виділити такі ключові переваги:

1. Телематика дозволяє страховим компаніям зменшити ймовірність численних претензій і, водночас, надати водіям можливість укласти індивідуальні, економічно обґрунтовані поліси.

2. Вона спрощує процес укладання договору та страхового обслуговування, підвищуючи прозорість умов для клієнтів.

3. Страховики отримують доступ до детальних даних про транспортний засіб і поведінку водія, що покращує якість обслуговування та точність оцінки ризиків.

4. Водії зі зразковим стилем керування — без перевищення швидкості, ДТП чи грубих маневрів — можуть скористатися своїм безпечним стилем, щоб зменшити страхові внески.

5. Масове поширення телематики сприяє підвищенню відповідальності серед водіїв; це може зменшувати кількість аварій, випадків агресивного водіння та дорожньо-транспортних інцидентів.

6. При розрахунку премії менша увага приділяється традиційним фактором-провайдером ризику (стать, вік, кредитний рейтинг, марка авто тощо) - натомість ціна формується на основі реальних даних про поведінку за кермом, що підвищує об'єктивність і справедливість тарифів.

У нашій країні застосування телематики у автострахованні наразі перебуває на початковому етапі. Єдиною страховою компанією, яка на сьогодні запровадила відповідний страховий продукт, є ARX. Її поліс «КАСКО Smart» стартував у 2016 році, і з того часу інтерес до нього поступово зростає.

Під час укладення договору КАСКО Smart клієнтові спочатку надається гарантована знижка 5 % на страховий внесок, а надалі - можливість отримати додаткові знижки при сплаті частин страхової премії. Завдяки цьому загальна знижка може сягати до 30 % від загальної вартості страховки [32].

Крім того, якщо водій користується цим продуктом протягом кількох років без страхових випадків, компанія застосовує знижки за беззбитковість, які зростають з кожним роком. Максимальний рівень знижки за безаварійне водіння — до 30 % при тривалості без ДТП три роки і більше.

Хоча поки що КАСКО Smart є пілотним проектом, він уже здобув доволі велику популярність серед автовласників завдяки своїй гнучкості, прозорим умовам та можливості ощадливого страхування на основі реального стилю керування

Застосування технології телематики у автострахованні забезпечує клієнтам низку переваг, серед яких:

1) гарантує наявність базової знижки при укладенні договору (наприклад, 5 %);

- 2) надає можливість впливати на вартість поліса через свій стиль водіння та поведінку за кермом;
- 3) стимулює водіїв поліпшити манеру керування, що може зменшити ризик ДТП;
- 4) дозволяє учасникам програми отримувати додаткові знижки — залежно від накопичених балів або безаварійного стажу;
- 5) підвищує прозорість умов страхування і дає клієнтам чітке розуміння, за що саме вони отримують знижку або за що можуть бути премії.

Як заявляють представники страхової компанії ARX, впровадження «розумного» страхування покликане надати обережним водіям можливість економити на автостраховці. Синхронізація телематичного пристрою з мобільним застосунком дає змогу відстежувати стиль водіння, накопичувати бали за безпечну поведінку та потенційно знижувати премію. Таким чином не лише клієнт отримує фінансову вигоду, але й мотивується до безпечного керування — що сприяє зменшенню кількості дорожньо-транспортних пригод і підвищенню безпеки дорожнього руху [22,с.86].

Варто також зазначити, що майбутнє розвитку «розумного» страхування може отримати імпульс завдяки поширенню вбудованих рішень від автовиробників та активному використанню мобільних додатків, які замінюють класичні телематичні пристрої. Такий підхід потенційно розширить доступ до індивідуальних страхових продуктів для ширшого кола споживачів.

До технологій, які можуть змінити авіаційне та морське страхування слід віднести:

1. Штучний інтелект (AI) / машинне навчання + Big Data. За допомогою AI можна аналізувати великі обсяги історичних та поточних даних — наприклад, технічні характеристики повітряних або морських суден, умови маршруту, погодні дані, історію обслуговування, інциденти тощо. Це дозволяє точніше оцінювати ризики під час андеррайтингу. AI також допомагає автоматизувати обробку претензій (claims): швидке виявлення підозрілих

заявок, прискорене прийняття рішень, зменшення людського фактора, підвищення точності [48,с.95].

2. Дрони, супутникові та дистанційні збори даних + дистанційний моніторинг. У сфері авіаційного страхування дрони чи супутникові знімки можна використовувати для огляду літаків — перевірки стану корпусу, виявлення пошкоджень або зносу, контролю аеропортової інфраструктури. Це підвищує точність оцінки ризиків і знижує потребу у дорогих ручних оглядах. Аналогічно, у морському страхуванні — датчики, IoT-системи та супутниковий/дроновий моніторинг дозволяють відслідковувати рух, стан і навантаження судна, погодні умови, маршрути, вантаж, що дає змогу швидко реагувати на ризики, а також автоматизувати деякі процедури.

3. Блокчейн та смарт-контракти / параметричне страхування (parametric insurance). Для морського страхування вже існує практичне рішення: платформа Insurwave — на базі технології розподіленого реєстру — яка дозволяє інтегрувати дані про судно (місце, вантаж, маршрут, погодні умови тощо) з механізмами страхування. Це підвищує прозорість, прискорює розрахунок премій і виплати, зменшує бюрократію та ризик шахрайства

4. . Смарт-контракти можуть автоматично спрацьовувати у випадку настання ризикової події (наприклад, шторм, аварія, відхилення маршруту), спрощуючи процедуру виплати компенсації, особливо для parametric (параметричних) страхових продуктів.

5. IoT / «розумні» датчики, телеметрія, судові і бортові сенсори + мережі спостереження. У морському контексті — підключення датчиків, що збирають інформацію про місцезнаходження судна, стан корпусу, навантаження, погодні умови, динаміку маршрутів тощо. У поєднанні з аналітикою і AI це дає змогу оцінювати ризики «в реальному часі» і оперативно реагувати на потенційні проблеми. Інженерні дослідження вже показують, що IoT + ML підходи (так званий «Internet of Underwater Things + Big Marine Data») мають великий потенціал для морської індустрії. Для авіації — телеметричні дані про експлуатацію літаків, погодні умови, маршрути, обслуговування

дозволять страховикам точніше моделювати ризики, персоналізувати умови страхування (наприклад, на основі частоти польотів, типів маршрутів, умов експлуатації).

6. Цифрові / мобільні платформи, електронні поліси, InsurTech / FinTech рішення. Автоматизація оформлення полісів, обробки документів, подачі заявок, виплат — через цифрові платформи, мобільні додатки, чат-боти. Це зменшує адміністративні витрати, пришвидшує взаємодію зі страховиками, підвищує зручність і прозорість. Використання цифрових рішень для клієнтів і страховиків дає змогу створювати більш гнучкі та динамічні страхові продукти, пристосовані до реальних потреб (наприклад, «on-demand» страхові поліси або покриття, яке активується лише на час польоту / маршруту / перевезення) [49].

В чому полягає важливість вказаних технологій для авіаційного і морського страхування:

- складність і високі ризики: у морському та авіаційному страхуванні ризики — значні, а наслідки — критичні; новітні технології дають можливість більш точно оцінювати, передбачати й керувати цими ризиками.
- висока вартість і вразливість активів: літаки і судна — дорожні активи, інспекції, обслуговування й контроль над їх станом критично важливі; дистанційний моніторинг, AI-аналіз, супутникові/дронові огляди — значно ефективніші та дешевші за ручну перевірку.
- прозорість, автоматизація, зниження шахрайства: блокчейн, IoT, цифровізація документів — підвищують довіру між сторонами, зменшують корупцію, прискорюють врегулювання, спрощують перевірку фактів.
- гнучкість страхових продуктів: за допомогою сучасних даних і технологій можна створювати страхування «на вимогу», параметричне страхування, динамічне ціноутворення залежно від реальних умов або поведінки.

Новітні технології - AI / машинне навчання, IoT / датчики, дрони та супутниковий моніторинг, блокчейн і смарт-контракти, цифрові платформи та InsurTech - можуть суттєво підсилити ефективність, прозорість, точність і

конкурентоздатність страхування в авіації та морському секторі. Вони дають змогу страховикам краще оцінювати ризики, реагувати на події оперативно, пропонувати гнучкіші страхові продукти, зменшувати адміністративні та операційні витрати, а також підвищувати рівень довіри клієнтів. Багато технологій доповнюють одна одну. Наприклад, IoT + AI дають змогу не лише зібрати дані з сенсорів, але й прогнозувати ризики, оцінювати навантаження, несправності, погодні загрози. Блокчейн + smart-контракти + parametric insurance - можуть забезпечити автоматичні, швидкі, прозорі виплати, що важливо у морському / авіаційному страхуванні, де ризики і збитки значні, а перевірки - складні. Дрони / супутники + автоматизований аналіз (computer vision, ML) - зменшують витрати на інспекції, пришвидшують достовірну фіксацію стану об'єктів (кораблів, літаків, вантажів). Цифрові платформи / InsurTech / онлайн-дистрибуція - роблять страхові послуги доступнішими, скорочують адміністративні бар'єри, покращують клієнтський досвід, що важливо для залучення нових клієнтів та збереження конкурентоспроможності.

3.2. Перспективні напрями розвитку транспортного страхування в сучасних умовах

Збереження якості страхових продуктів на середньоринковому рівні - один із найважливіших напрямів розвитку транспортного страхування.

Зниження якості страхових продуктів призводить до втрати страховиком великої кількості клієнтів. Значним напрямом розвитку має стати клієнтоорієнтованість страхової компанії. Вивчення шляхів підвищення ефективності діяльності вітчизняних страхових організацій у сфері транспортного страхування є надзвичайно важливим (табл.3.1).

Підвищення ефективності автострахування, зокрема - це процес удосконалення роботи страхової компанії, спрямований на покращення її економічних і фінансових показників у довгостроковій перспективі.

Таблиця 3.1

Система підвищення ефективності у транспортному страхуванні

Етап укладання договорів	Обслуговування договорів	Закінчення договору
Маркетингова підтримка нових страхових продуктів з франшизою, обмеженим пакетом ризиків.	Супровід договору. Здешевлення системи врегулювання збитків.	Урегулювання збитків. Побудова системи оцінки подальшої вигоди для клієнта. Прийняття обґрунтованого рішення про відмову у виплаті чи виплата відшкодування.
Розробка правил страхування страхових продуктів. Розробка системи управління якістю страхових продуктів.	Крос-продаж. Розробка пакетних продуктів.	Поновлення договорів. Ведення коректної бази даних договорів. Коректна побудова системи бонус-малус.
Андерайтинг. Використання системи скоринг-оцінки.		Задоволення регресних позовів.
Інтернет-страхування. Надання знижок на укладання нових договорів.		

Для реального підвищення ефективності ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦВТЗ) необхідно встановити формалізовані, чіткі вимоги до страховиків: зокрема — підвищені критерії надійності, фінансової стійкості та мінімальний рівень рейтингу для компаній, які допускаються до роботи на цьому соціально-значущому ринку.

Водночас на ринку автотранспортного страхування існує низка проблем, що гальмують його розвиток:

- недостатня обізнаність споживачів щодо якісних характеристик страхових продуктів;
- низький рівень платоспроможності деяких страховиків;
- зменшення платоспроможного попиту серед населення у сучасних економічних умовах;
- Окремою групою проблем, пов'язаних з обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ / ОСЦВТЗ), є труднощі з виплатою страхового відшкодування. Серед них -

заниження страховиками належних автовласникам сум, порушення законодавчо встановлених строків виплат або відмова у виплаті.

За даними на 2023 рік, середній термін врегулювання вимог про відшкодування шкоди майну у третім кварталі складав 71 день, тоді як за системою прямого врегулювання збитків — лише 27 днів. Раніше більшість випадків врегульовувалися у строки до 60 або 90 днів, проте існує значна частка звернень, які перевищують ці межі. На сьогодні на законодавчому рівні обмежили термін урегулювання до 60 днів.

Крім того, ускладнення виплат для полісів добровільного страхування (наприклад, КАСКО) унаслідок виключення військових ризиків зі страхового покриття в умовах війни — втрати чи ушкодження авто внаслідок бойових дій — також негативно впливають на довіру до страхового ринку. Це створює суттєві перешкоди для стабільного розвитку сегмента страхування. За 9 місяців 2025 року страховики за договорами ОСЦПВ виплатили понад 4,5 млрд грн за 108 213 вимогами від потерпілих у ДТП. Середня виплата за один страховий випадок за цей період становила 42 248 грн, що на 27,5% більше, ніж аналогічний період 2024 року. Співвідношення виконаних виплат до кількості вимог: виплати зросли на 30,7%, кількість врегульованих справ - на 3,1%. За даними МТСБУ і ринку, частка електронних договорів ОСЦПВ вже становить понад 99 % у 2025 році — що свідчить про цифровізацію і прозорість процесу укладання полісів [35].

Нові нормативні зміни (законодавство 2025 року) привели до оновлення правил страхування та страхових виплат, що, на думку учасників ринку, має позитивно впливати на швидкість і якість врегулювання

Ці дані свідчать, що ринок ОСЦПВ в Україні стає більш структурованим і системним. Збільшення середньої виплати, зростання обсягу врегульованих вимог, цифровізація договорів - усе це показує, що страхові компанії та регулятори намагаються підвищити ефективність і прозорість процесів. Проте, як і раніше, показники можуть залежати від багатьох факторів - кількості ДТП, вартості ремонту, законодавчих змін, економічної ситуації.

На нашу думку, цілком доцільно завершити перехід до виключно електронних полісів — з огляду на тенденції цифровізації, це є реальним і логічним кроком. Попри певні організаційні та технічні складнощі, частка електронних договорів ОСЦПВ істотно зросла. Експертне середовище страховиків вважає, що підвищення ефективності функціонування ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ) може бути досягнуте за рахунок спрощення тарифної політики - зокрема зменшення залежності від обсягу двигуна — та широкого застосування системи бонус-мальус.

Зокрема, обговорюється можливість значного підвищення вартості полісів для водіїв, раніше притягнутих до відповідальності за керування у стані алкогольного сп'яніння або за грубе порушення правил дорожнього руху. Така диференціація дасть змогу страховикам зменшити збитковість договорів та стимулюватиме водіїв дотримуватися безпечного стилю керування, що відповідає одній із ключових цілей обов'язкового страхування - підвищенню безпеки дорожнього руху.

Додатково, серед заходів з удосконалення роботи ринку - активна співпраця страховиків з правоохоронними органами і впровадження заходів протидії страховому шахрайству.

Загалом, перехід до електронних полісів, гнучкіша тарифна політика, система бонус-мальус та посилення контролю - такі зміни могли б підвищити ефективність ринку ОСЦПВ, зробити страхування доступнішим і справедливішим, а також підвищити безпеку на дорогах.

Крім того, потребують модернізації окремі процедури реалізації інституту обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів - зокрема ті, що застосовуються при виявленні ознак страхового шахрайства. Механізми протидії шахрайству мають передбачати подовження строків врегулювання збитків, запровадження обов'язкової акредитації аварійних комісарів та введення додаткових формалізованих процедур.

У сучасну епоху цифрових технологій є доцільним задействувати IT-інструменти, які спрощують оформлення ДТП. Зокрема, впровадження мобільного застосунку, що дозволяє водіям самостійно документувати автопригоду (з фото/відео, геолокацією тощо) та виключає можливість редагування даних, може значно спростити процедуру оформлення події без залучення поліції — цим підвищиться оперативність і прозорість врегулювання.

У контексті воєнних ризиків деякі страховики вже пропонують нові страхові продукти. Наприклад, ARX запровадила програму КАСКО «Залізний купол» — страховка, яка покриває пошкодження або повну загибель авто внаслідок ракетних ударів, атак безпілотників, боєприпасів або уламків будівель [44].

Поряд з цим, ARX пропонує бюджетний продукт МініКАСКО - страховку, що забезпечує базове покриття лише від ризиків ДТП, без розширеного переліку доповнень.

Такий підхід - поєднання страховок із військовим покриттям і базових полісів - демонструє, як сучасні реалії змушують страхові компанії адаптувати свої пропозиції до умов підвищеного ризику, забезпечуючи клієнтам можливість обирати відповідний рівень захисту

Відтак, розвиток автострахування вимагає модернізації окремих процедур, що застосовуються у системі обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ). Зокрема, при виявленні потенційних ознак страхового шахрайства доцільно передбачити пошук процедурних механізмів - наприклад, подовження строків врегулювання збитків, обов'язкову акредитацію аварійних комісарів та запровадження інших формалізованих контрольних процедур.

У сучасну еру цифровізації доцільно залучати програмні рішення, зокрема мобільні додатки, які дозволяють водієві самостійно фіксувати обставини дорожньо-транспортної пригоди (з фото/відео, геолокацією тощо). Такий підхід усуває можливість відредагувати чи сфальсифікувати дані,

спрощує подання заяви та оформлення ДТП без участі поліції — що має сприяти оперативності та об'єктивності при врегулюванні [41,с.108].

Окрім цього, у відповідь на нові виклики — зокрема, військові ризики — на страховому ринку з'являються нові продукти. Наприклад, страховик ARX пропонує програму “Залізний купол”, що передбачає покриття випадків пошкодження або знищення авто внаслідок ракетних ударів, дій безпілотників або застосування боєприпасів. Одночасно компанія пропонує більш компактний за обсягом захист — “МініКАСКО”, який покриває лише ризики ДТП. Такий підхід демонструє, як страхові компанії адаптуються до змін у зовнішніх умовах і пропонують клієнтам вибір поліса залежно від їхніх потреб та ризиків [16].

У результаті, вдосконалення процедур, цифровізація, впровадження нових продуктів із розширеним або модульним покриттям, а також зміни в підходах до оцінки ризиків могли б значно підвищити ефективність роботи ринку автострахування, зробити його більш гнучким, адаптованим до сучасних викликів та прозорим для страхувальників

На нашу думку, для подальшого розвитку ринку автотранспортного страхування, підвищення якості страхових послуг та зміцнення довіри до страхових компаній доцільно:

1. Переглянути тарифну політику страховиків, особливо тих, для кого автострахування займає значну частку в портфелі.
2. Забезпечити постійну, якісну роботу як з чинними, так і з потенційними страхувальниками — це сприятиме стабільній клієнтській базі та підвищенню репутації.
3. Розширити масштаби міжнародного співробітництва, зокрема обмін інформацією про практики функціонування страхових компаній, що надають автострахові послуги.

Сьогодні страховий ринок загалом, а ринок автотранспортного страхування - зокрема - переживає складні часи. Війна та макроекономічні

виклики, зростання аварійності, підвищення вартості ремонтних робіт і комплектуючих спричинили подорожчання страхових послуг.

Утім, сучасні реалії стимулюють страховиків до інновацій та вдосконалення продуктів. Перегляд тарифів, гнучкий підхід до клієнтів, запровадження нових моделей страхування — усе це може сприяти відновленню та подальшому розвитку ринку в умовах викликів.

Перспективними напрямками для авіаційного та морського страхування вбачаємо:

1. Цифровізація, дані, IT-інтеграція, індустрія InsurTech. Впровадження цифрових платформ для оформлення полісів, управління ризиками, обробки претензій, online-сервісів для клієнтів. Це спрощує адміністрування, зменшує бюрократію і прискорює виплати. Застосування аналітики, машинного навчання та Big Data для моделювання ризиків, прогнозування й оцінки ймовірності страхових випадків. Це дає змогу страховикам формувати більш точні страховки, таргетувати премії за реальний ризик, зменшувати збитковість.

2. IoT, телеметрія, датчики, супутниковий / реальний моніторинг руху/стану суден чи літаків. У морському страхуванні — встановлення датчиків, IoT-систем на суднах для моніторингу стану корпусу, вантажу, навантажень, маршруту, умов - для більш точного ризик-менеджменту та швидкого реагування на загрози. У авіації - підвищення безпеки, модернізація технічного контролю, відслідковування технічного стану літаків, обслуговування, умов польоту - що може знизити аварійність, ризики та страхові витрати.

3. Parametric / usage-based страхові продукти + смарт-контракти / блокчейн. Для морського страхування: parametric insurance — поліс, виплата за яким відбувається автоматично при настанні попередньо визначеної події/параметра (шторм, штамп погоди, інші об'єктивні критерії). Це спрощує врегулювання, прискорює виплати, зменшує корупцію та шахрайство. Використання блокчейн-технологій + smart-контрактів для управління

полісами, документами, обробки претензій — для підвищення прозорості, довіри, зменшення адміністративних витрат і ризику фальсифікацій.

4. Страхування нових ризиків - кіберризиків, екологічні / ESG-орієнтовані рішення, страхування «розумних/автономних» суден і літаків. З огляду на зростаючу роль цифрових систем, автоматизації та мереж-зв'язку, для авіації та морських перевезень зростає необхідність страхування кіберризиків (кібер-атаки, збій систем, втручання у цифрові аеронавігаційні чи навігаційні системи). Для морської галузі: страхування екологічних/кліматичних ризиків, покриття збитків, пов'язаних із змінами клімату, екологічною відповідальністю, «зеленими» суднами тощо — із врахуванням глобальних трендів екологічної відповідальності. Страхування для автономних/«розумних» суден чи безпілотних літальних апаратів — з урахуванням нових технологій у транспорті, автоматизації та дистанційного управління. Це створює новий сегмент ризиків і відповідних страхових продуктів.

5. Гнучкі, modular / кастомізовані страхові продукти, орієнтовані на конкретні потреби. Побудова полісів з опціями, що дозволяють обирати лише потрібне покриття, адаптоване до маршруту, типу перевезення, обсягу ризику - завдяки цифровим платформам, аналітиці, моніторингу. Це робить страхування більш привабливим і доступним, особливо для невеликих гравців. Страхування вантажів, нестандартних перевезень (наприклад, електроніки, небезпечних вантажів, батарей) із врахуванням нових ризиків, температурних режимів, небезпек перевезень [49].

Світовий морський страховий ринок, за оцінками, зростає — очікується, що з приблизно 30,9 млрд USD у 2024 році він зросте до понад 41,2 млрд до 2034 року [46]. Зростає попит на технологічно обґрунтовані рішення щодо управління ризиками, моніторингу, автоматизації, що знижує витрати, підвищує ефективність, гармонізує страховий продукт з реальними потребами ринку. Зміна характеру ризиків (екологічні, кліматичні, кіберзагрози, автоматизація суден/літаків, складні логістичні ланцюги) потребує

адаптивності страховиків, нових продуктів, нових методів оцінки і управління ризиками.

Висновки до розділу 3

Структура та динаміка розвитку ринку транспортного страхування в Україні характеризуються певною нестабільністю - при цьому на коливання ринку суттєво впливає сегмент обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, де спостерігається зростання збитковості та активізація заходів із її стримування.

Сегмент добровільного автострахування (КАСКО та ін.) здебільшого віддзеркалює споживчий попит на автомобілі та ринок автокредитування - з внутрішніми чинниками розвитку, притаманними кожній окремій програмі. Водночас ринок стикається з такими проблемами, як зростання випадків страхового шахрайства - з фальсифікацією даних задля виплат, низька платоспроможність частини населення та обмежена популярність добровільних страхових продуктів.

Але протягом аналізованого періоду саме транспортне страхування вистпає драйвером розвитку ринку, а такі продукти є домінуючими в СК УСГ.

Для оптимізації страхового портфеля, орієнтованого на автострахування, доцільно вжити такі заходи:

1. Перегляд тарифної політики страховиків — уникнення демпінгу на страхові послуги, що підриває ринкову стабільність.
2. Активне залучення страхувальників — через механізми стимулювання (реклама, системи знижок), що сприятиме зростанню валових надходжень страхових премій.
3. Ретельний відбір страхових ризиків — з метою зменшення рівня збитковості та підвищення якості портфеля.

Подальше використання та вдосконалення системи електронних полісів дозволить: оперативно вводити достовірні дані при укладанні договорів;

контролювати чинність полісів для будь-якого транспортного засобу, зареєстрованого в Україні; ліквідувати можливість використання недійсних або фальшивих полісів.

Такий підхід - поєднання тарифної дисципліни, стимулювання попиту, вибіркової ризиків і цифровізації - може стати базисом для стабілізації й подальшого розвитку ринку автотранспортного страхування в Україні

ВИСНОВКИ

Транспортне страхування - важливий напрям страхування, що вимагає значних зусиль з боку страховиків, пов'язаних як з наданням послуг зі страхування транспортних засобів, так і відповідальності власників так і з врегулювання збитків.

З кожним роком все більше людей розуміють перевагу страхування. Отже, чим більше людей страхуватиме автотранспорт та відповідальність, тим більше буде конкуренція між страховими компаніями, тим вищою буде якість сервісу. Ринок транспортного страхування в Україні в цілому представлений великою кількістю страховиків. Тому основне завдання є правильний вибір страхової компанії.

У першому розділі дослідження розкрито економічний зміст транспортного страхування, значення його розвитку, основні види та правові аспекти здійснення. У другому розділі досліджено сучасні тенденції розвитку ринку транспортного страхування, динаміку основних показників за ключовими видами страхування, такі як розмір страхових платежів, виплат, рівень страхових виплат, рівень збитковості, досліджено рейтинг страхових компаній-лідерів на ринку видів транспортного страхування. У третьому розділі охарактеризовано основні технологічні напрямки розвитку транспортного страхування, можливість впровадження та широкого використання «розумного страхування», використання телепатичного обладнання, його переваги та недоліки. Окрім того розглянуто можливості підвищення якості та ефективності транспортного страхування.

Лідерами на вітчизняному ринку транспортного страхування є СГ ТАС, НАСК ОРАНТА, КНЯЖА, УСГ, ПЗУ України, СК ПЕРША, СК ARX, Арсенал Страхування, УНІКА.

Аналіз даних 2020-2024 рр. свідчить, що автострахування в Україні зберігає ключову роль на страховому ринку, причому основні сегменти -

КАСКО, ОСЦПВ та «Зелена картка» - формують абсолютну більшість виплат. За цей період: КАСКО залишилося провідним за абсолютним обсягом виплат і демонструє зростання, хоча його частка в структурі трохи зменшилась; ОСЦПВ показує зріст як абсолютних виплат, так і відновлення після кризового 2022 року, що свідчить про відновлення довіри та стабілізацію ринку; «Зелена картка» — сегмент із найбільшою динамікою зростання за питомою вагою, що вказує на зміни в поведінці водіїв та збільшення міжнародної мобільності; інші види транспорту та супутні види страхування (повітряний, водний, залізничний, вантажі/багаж тощо) залишаються мінімальними в структурі, і їхня роль — маргінальна.

У контексті сучасних викликів — війни, економічної нестабільності, зміни регуляторних умов — автострахування довело свою здатність до адаптації і навіть росту. Це робить його критично важливою інфраструктурною складовою фінансового ринку країни, яка забезпечує не лише компенсацію ризиків, а й стабільність, передбачуваність та захист для власників транспорту.

Цей аналіз узгоджується з сучасними науковими роботами щодо розвитку автострахування в Україні, які підкреслюють, що автострахові сегменти — базові для ринку майнового страхування, а їх динаміка відображає глибші соціально-економічні процеси.

В цілому події 2022 року мали значний вплив на показники діяльності ПАТ УСГ, але компанія продовжує працювати, розвиватися. Значна увага сьогодні приділяється покращенням якості обслуговування клієнтів, адже конкуренція в галузі автотранспортного страхування досить велика. За підсумками 12 місяців 2024 року Компанія збрала 3 009 586 тис. грн. страхових платежів, що на 2,5% більше минулорічних страхових платежів за відповідний період. Валовий прибуток за аналізований період зріс на 62%. Фінансовий результат до податкування зменшився майже на 73%. Хоча у 2023 році спостерігався сплеск прибутку, у 2024 році він значно зменшився. Це вказує на нестабільність операційного результату або наявність разових доходів у 2023 році. У 2022 році компанія мала збитки, а вже у 2023 році прибуток у розмірі

108953 тис.грн. У 2024 р. прибуток скоротився на 65%. Це свідчить про нестабільність чистої фінансової ефективності.

Важливим регулятором суспільних відносин у галузі дорожнього руху є інститут обов'язкового страхування цивільної відповідальності автовласників, і визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації здебільшого адміністративно-правових та цивільно-правових відносин, спрямованих на захист законних прав учасників дорожнього руху, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, заподіяної їхньому майну, здоров'ю чи життю у процесі дорожнього руху іншими особами.

Важливою інновацією на ринку автотранспортного страхування є фінтех інновації, що дають можливість укласти страхові договори чи заявляти про настання страхових випадків за допомогою веб-порталів.

З метою подальшого розвитку ринку авто страхування, покращення якості послуг варто застосовувати ряд дій, що мають відношення до таких чинників:

- поступове подолання наслідків повномасштабного вторгнення;
- перегляд тарифної політики страховиків в портфелях яких авто страхування займає значну частку;
- активізація інституту брокерства;
- покращення показників фінансової стійкості компаній, в портфелі яких переважають продукти з високим рівнем збитковості;
- активізація та подальше розширення міжнародного співробітництва між компаніями сфери авто страхування, особливо за договорами «Зелена картка».

Для авіаційного та морського страхування найперспективнішими є технології, які дають змогу: моніторити ризики у реальному часі (IoT, сенсори, супутники); аналізувати великі обсяги даних і прогнозувати небезпеки (AI, Big Data, predictive analytics); забезпечувати прозорість, безпеку та автоматизацію угод та виплат (блокчейн, смарт-контракти, parametric insurance); прискорювати та спрощувати процедури інспекції, оформлення претензій і оцінки збитків

(дрони, computer vision, автоматизовані робочі процеси); робити страхування доступнішим та гнучкішим (InsurTech, онлайн-платформи, цифрові поліси).

Водночас, впровадження таких технологій потребує серйозних ресурсів, змін у правовому / регуляторному полі, стандартизації, забезпечення кібербезпеки та конфіденційності даних.

Необхідною умовою розвитку інституту автострахування є підвищення доступності та якості страхових послуг, подальше вдосконалення правових норм, що відповідають сучасним потребам держави та суспільства в ефективному захисті законних прав та інтересів учасників дорожнього руху, що забезпечує чіткість та повноту правил поведінки страхувальника та страховика за умови реалізації страхування.

На нашу думку, з метою покращення розвитку ринку транспортного страхування та цивільної відповідальності власників транспорту в Україні слід створити умови для надання більше якіснішого та доступнішого обслуговування клієнтів. Позитивним було б відкриття центрів врегулювання збитків та широке використання інформаційної системи з веб-доступом страхових компаній, банків до бази даних компаній посередників.

Слід зробити висновок, що рівень інновацій у діяльності страховиків є одним із факторів зростання рівня конкурентоспроможності страхових послуг. На процеси впровадження інновацій впливають економічні, соціальні, ринкові та технологічні фактори. Блокчейн -технології та стартапи є найбільш популярними фінтех інноваціями, що дадуть можливість користуватися послугами страхування через веб – портали.

Оцінивши сучасні тенденції розвитку ринку транспортного страхування, слід відзначити, що ринок продовжує нарощувати свій об'єм, показники зростають, компанії налаштували свою роботу і надають послуги он-лайн, що пришвидшило розвиток ринку в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20> (дата звернення: 11.10.2025).
2. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 №3353-XII. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> (дата звернення: 11.10.2025).
3. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 07.06.2025 №3720-IX. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text> (дата звернення: 12.10.2025).
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформації та кіберзахисту державних інформаційних ресурсів, об'єктів критичної інформаційної інфраструктури: Закон України від 27.03.2025 № 4336-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4336-IX#Text> (дата звернення: 11.10.2025).
5. Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування: постанова Правління Національного Банку України від 25 грудня 2023 року. №182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0182500-23#Text> (дата звернення: 11.10.2025).
6. Авіаційні правила України «Порядок та умови здійснення страхування ризиків цивільної авіації» наказ Державної авіаційної служби №768 від 5.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2200-23#Text> (дата звернення: 11.10.2025).
7. Базилевич В.Д. Страхування: підручник / відп. ред. В.Д. Базилевича, Київ: Знання, 2008. 1019 с.
8. Білик О. І., Савчин О. І. Страховий менеджмент: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 304 с.

9. Борисюк О.В. Страховий менеджмент: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2022. 102 с.
10. Васильєва Т., Козьменко С., Козьменко О. Нові вектори розвитку страхо-вого ринку України: монографія. Суми: «Університетська книга», 2022. 315 с.
11. Вовчак О. Д. Страхова справа: підручник. Київ: Знання, 2011. 390 с.
12. Временко Л.В., Шаталов О.В. Сучасний стан ринку автотранспортного страхування в Україні. 2017. № 3 (43), 4 с.
13. Говорушко Т. А., Стецюк В. М. Страхування: навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2014. 328 с.
14. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. 2011. 376 с.
15. Дема Д. І., Віленчук О. М., Дем'янюк І. В. Страхові послуги: навч. посібник / за заг. ред. Д. І. Деми, 3-тє вид. Київ : Алерта, 2017. 526 с.
16. Журнал про страхування в Україні «Фориншурер» URL: <https://forinsurer.com> (дата звернення: 20..2020)
17. Золотарьова О.В., Брежнєва-Єрмоленко О.В., Короп Є.О. Транспортне страхування: реалії та пріоритети розвитку в Україні. 2018. №18, С.763-775. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/107.pdf
18. Офіційний сайт Державної авіаційної служби України. URL: <https://avia.gov.ua> (дата звернення: 22.09.2025)
19. Жукова, Ю., & Демченко, І. (2020). Сучасні тенденції розвитку транспортного страхування в Україні. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*, (1-2), 100–113. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1-2.2020.100-113>(дата звернення: 11.05.2025).
20. Кирильчук М. Страхові компанії працюватимуть за новим Законом із 2024 року. *Бухгалтер UA*. 2021. URL: https://buh.ligazakon.net/news/208279_strakhovkompan-pratsyuvatimut-za-novim-zakonom-z-2024-roku(дата звернення: 15.04.2025).
21. Курінна, А. В. Сучасні тенденції страхування транспортних засобів в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 59. С. 158-164.

22. Костогриз В.Г., Гаряга Л.О. Автотранспортне страхування в Україні в період дії воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №3. С.85-91
23. Клапків Ю.М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку: монографія. Тернопіль: ТНЕУ. 2020. 568с.
24. Компанія «Prestige» (професійна страхова термінологія). <https://prestige-ic.com.ua/> (дата звернення: 11.03.2025).
25. Кухаренок М. Труднощі та успіхи ринку ОСЦПВ: досвід європейських країн. *Фінансові послуги*. 2021. С. 44–45.
26. Мороз Р. А. Автострахування в Україні, стан та перспективи розвитку. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених та студентів. 2022. С. 86-88.
27. Попова Л. В. Сучасні тенденції розвитку цифрових технологій у страхуванні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-08-02>. (дата звернення: 21.08.2025).
28. Попова Л.В. Цифрові технології в транспортному страхуванні. Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання розвитку економічної системи: міжнародний досвід», 12 вересня 2025, м.Одеса. С.137-140
29. Приказюк Н., Моташко Т. Автострахування: сучасні тренди. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2020. № 43. С. 139-148.
30. Путівник для небанківських фінансових установ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Guide-book_for_non-bank_financial_institutions.pdf?v=4 (дата звернення: 11.06.2025).
31. Рейтинг страхових компаній України: Forinsurer 2024. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (дата звернення 02.11.2025).
32. «Розумна страховка» для авто-як заплатити менше. URL: <https://mind.ua/publications/20198862-rozumna-strahovka-dlya-avto-yak-zaplatiti-menshe>
33. Огляд страхового ринку за 2022-2024 роки. Національний Банк

України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 01.06.2025).

34. Осадець С. С. Страхування. Підручник. 2002. 599 с.

35. Офіційний сайт Моторного (транспортного) страхового бюро України. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/> (дата звернення: 04.08.2025).

36. Офіційний сайт ПАТ «УСГ». URL: <https://usg.com.ua/> (дата звернення: 04.08.2025).

37. Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://mvs.gov.ua/> (дата звернення: 14.09.2025).

38. ТОП 20 Рейтинг страхових компаній зі страхування КАСКО 2022-2024 р. URL: <https://forinsurer.com/> (дата звернення: 26.06.2025).

39. ТОП 20 Рейтинг страхових компаній з ОСАЦВ 2022-2024 р. URL: <https://forinsurer.com/> (дата звернення: 26.07.2025).

40. Третяк Д.Д. Інноваційні технології в автотранспортному страхуванні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. С.30–36

41. Тринчук, В. В., Табахарник О. Я. Insurtech: сучасні тренди ринку автострахування України. *Сучасні проблеми бухгалтерського обліку та фінансів*. 2021. С. 106-108.

42. Український ринок страхування “Зелена картка” за 6М2024 зріс на 4,7% до 2,6 млрд грн. URL: <https://forinsurer.com/news/24/07/30/44069> (дата звернення: 14.04.2025).

43. Фурса А.В. Страховий менеджмент: навч. посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2016. 180 с.

44. Черняхівський В. Контраверсійні тенденції страхового ринку України в 2025 році. URL: <https://forinsurer.com/public/25/10/14/5034> (дата звернення: 04.08.2025).

45. Яворська Т. В. Страхові послуги. Навч. посібник. 2008. 350 с.

46. Global InsurTech Report. Gallagher, Re. URL: <https://www.ajg.com/gallagherre//media/files/gallagher/gallagherre/news-and-insights/2025/february/gallagherre-global-insurtech-report-q4.pdf> (дата звернення: 05.05.2025).

47. Legal Terminology. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/en/120> (дата звернення: 04.08.2025).

48. Martseniuk O.V. Current trends of autotransport insurance in Ukraine. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2021. №2 (56). С. 94-107.

49. Top 6 Business Benefits of Digital Insurance. *Blog by Cigniti Technologies*. URL: <https://www.cigniti.com/blog/top-six-business-benefits-digital-insurance/> (дата звернення: 12.08.2025).

50. Top Benefits of Automating Insurance Claim Processing. URL: <https://moldstud.com/articles/p-benefits-of-automating-insurance-claim-processing> (дата звернення: 17.09.2025).

АНОТАЦІЯ

Годованець В.І. Транспортне страхування в умовах посилення процесів цифровізації. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2025. 81с.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теорії і практики розвитку транспортного страхування в Україні. Досліджено сучасний стан та тенденції розвитку транспортного страхування, проведена оцінка діяльності страхових компаній – лідерів на ринку транспортного страхування, досліджена діяльність ПАТ «УСГ» на ринку. Розкриті проблеми та перспективні напрями розвитку транспортного страхування в умовах посилення процесів цифровізації.

Ключові слова: страховий ринок, транспортне страхування, цифровізація, страхові компанії, цифрові технології

ANNOTATION

Godovanets V.I. Transport insurance in the context of increasing digitalisation processes. Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking, insurance and stock market». Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025, pp.81

The qualification work is a study of the theory and practice of transport insurance development in Ukraine. The current state and trends in the development of transport insurance are investigated, the activities of insurance companies - leaders in the transport insurance market are assessed, the activities of PJSC 'USG' in the market are studied. The problems and promising directions of transport insurance development in the context of increasing digitalisation are revealed.

Keywords: insurance market, transport insurance, digitalisation, insurance companies, digital technologies

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ В.І. Годованець